

EL MIRALL

Núm. 139

500 PTA / 3,01 EUR

Dossier

*Els jardins
de Mallorca*

Entrevista

*Sebastiana Moranta:
«Aquest exercici
turístic ningú no
anirà a treure profit,
sinó a empatar»*

Reportatge

*La llei de comerç,
una eina per
fomentar el
comerç mediterrani*

Semblança

*Francesc de
Borja Moll, des
de l'astrologia*

Seccions: itineraris • cinefàgia • art • llibres • la botiga

Eurocongrés 2000

VOLEM EL CATALÀ LLENGUA OFICIAL A EUROPA !

Ara és l'hora que Catalunya i els restants països de llengua catalana, ocupin el lloc que els correspon a la Unió Europea.

Signa

I adhereix-te a l'Eurocongrés 2000, prop de 1.300 entitats i més de 25.000 ciutadanes i ciutadans ja ho han fet.

RESUM DE LES SOL·LICITUDS DEL MANIFEST

(proclamat a Perpinyà, el 14 de setembre de 2001)

El català ocupa el setè lloc dins de les llengües de la Unió Europea, i el novè lloc en la futura Unió, ampliada fins a 30 estats.

L'Eurocongrés 2000 s'adreça respectuosament als màxims representants de la Comissió Europea i dels estats espanyol, francès i italià, i en relació a la llengua catalana formula les següents **SOL·LICITUDS**:

- A l'Estat francès, **el caràcter de llengua d'ús oficial per al català a la Catalunya Nord**, amb l'ensenyament públic de la llengua a tots els nivells i el foment del seu ús social i administratiu, de forma que arribi a tenir un grau de reconeixement equiparable amb el que ja té a l'Estat espanyol;
- A l'Estat italià, l'acceleració de les mesures de **normalització del català a l'Alguer**.
- A l'Estat espanyol, tenint en compte la importància del català dins el conjunt dels idiomes europeus, tant a nivell demogràfic com pel que fa a l'ús social de la llengua i l'oficialitat que té en el seu territori, **la sol·licitud formal de la seva inclusió en el règim lingüístic de la Unió Europea i del seu reconeixement com a llengua oficial i de treball de la Unió**.

Nota.- El text íntegre del manifest es pot consultar a la **web: eurocongres2000.com**

Llista addicional de ciutadanes, ciutadans i entitats que s'adhereixen a l'Eurocongrés 2000 i donen suport al Manifest

Cognoms i nom	DNI	Signatura	Adreça i / o e-mail

Envieu les vostres adhesions al Secretariat de l'Eurocongrés 2000, Rambla de Catalunya, 15, pral.
08007 Barcelona, Tel. 93 412 10 14/93 412 65 43;
correu:info@eurocongrés 2000.com.

US CONVIDEM TAMBÉ ALS ACTES DE PROCLAMACIÓ DE L'EUROCONGRÉS ,
EL DIA 5 D'ABRIL DE 2003 A LES 11,15 h. AL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA DE
BARCELONA.- Cal confirmar prèviament l'assistència

EL MIRALL

Universitat de les Illes Balears
Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colonya

REVISTA CULTURAL
Gener - febrer de 2003 · Núm. 139

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR
Publica:

Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, administració i publicitat:

C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmaes)

08003 Barcelona

Delegació a València:

C/ de Moratín, 15
46001 València

Web i adreça de l'OCB a Internet

<http://www.ocbweb.com>

Correu electrònic:
ocb@ocbweb.com

Director:
Jaume Lladó

Redactora en cap:
Joana Mas

Secretari de redacció:
Tomeu Martí

Consell de redacció/
col·laboradors

Gaspar Valero

Antoni Oliver

Biel Mesquida

Pere Rosselló Bover

Antoni Mir

Antoni Llompart

Joana Mas

Pep Minuesa

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta:

Victoria García Masdeu

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició:
Ecogràfic

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques

C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel.: 971 47 57 54

Dipòsit Legal: PM 10-1987

EDITORIAL

NO A LA GUERRA!

4

DOSSIER

ELS JARDINS DE MALLORCA

5

NOTES LITERÀRIES

JAUME CORBERA. JOAN VENY: LLENGUA I ENTORN NATURAL

18

OPINIÓ

JOAN AMORÓS. EUROCONGRÉS 2000: ÉS L'HORA D'OCCUPAR EL LLOC QUE ENS CORRESPON A EUROPA

19

SEMBLANÇA

JOSEP A. GRIMALT. BORJA MOLL: DES DE L'ASTROLOGIA

20

REPORTATGE

JAUME LLADÓ. LA LLEI DE COMERÇ: UNA EINA PER FOMENTAR LA FILOSOFIA DEL COMERÇ MEDITERRANI

24

ENTREVISTA

PEP MINUESA. SEBASTIANA MORANTA: «CAP FAMÍLIA ANIRÀ DE VACANCES SI ELS SEUS FILLS SÓN A PRIMERA LÍNIA DE COMBAT»

26

FÒRUM OCB

PASQUAL MARAGALL

31

MISCEL·LÀNIA

JAUME LLADÓ. RECULL DE NOTÍCIES D'ACTUALITAT

36

SOCIETAT

JOAN FÀBREGUES. AGUSTÍN EL CASTA: «M'AGRADA JUGAR AMB LA INGENUITAT»

38

TENDÈNCIES

ITINERARIS: GASPAR VALERO

42

CINEFÀGIA: MATÍAS VALLÉS

ART: CRISTINA ROS

LLIBRES: BIEL MESQUIDA

LA BOTIGA: EL MIRALL

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

510614386

No a la guerra!

Les Balears han participat dignament en la primera mobilització planetària. Deu milions de persones de tot el món s'han sentit interpel·lades i han sortit al carrer demanant la pau i el respecte al més fonamental dels drets humans: el dret a la vida. Unes cinquanta mil persones a Mallorca, deu mil a Eivissa, vuit mil a Menorca, centenars a Formentera, demostren fins a quin punt la nostra societat no vol la guerra. Era, a les illes, un dia de pluja i fred. I aquest poble, que té fama de roquer i d'anar cadascú a la seva, col·lapsà massivament la capital com mai no s'havia vist.

El món cultural s'adherí en bloc a la convocatòria feta a Mallorca per l'Obra Cultural Balear. Es va continuar, així, la tradició històrica dels intel·lectuals que va d'Émile Zola i Albert Camus fins al gest dels actors i directors de cinema a l'acte de lliurament dels Premis Goya, detonant rellevant de la reacció popular que hem viscut. Una tradició de denúncia i de testimoniatge contra les injustícies, la major de les quals és la guerra, i més encara una guerra *preventiva* com la que es prepara contra l'Iraq, que a Mallorca ha tingut una expressió potent i unànime.

Avui, la intel·lectualitat s'encabeix dins el món més ampli de la cultura i la creació. D'aquí que la cultura a Mallorca hi fos representada per actors i directors del teatre i del cinema, de la televisió, cantants, músics, escriptors, docents i investigadors de tots els camps de la ciència, l'advocacia i la medicina, la cultura popular... S'hi expressà un compromís que, com a la manifestació, tant de bo signifiqui una presa de consciència dels ciutadans del primer món cap al patiment i la injustícia que pateixen milers de milions de persones. Com a Algèria, sense anar més enfora i només a títol d'exemple, on una guerra civil intermitent ja ha causat milers de víctimes innocents, a poques hores de ca nostra.

El Govern Aznar ha implicat incondicionalment l'Estat espanyol amb l'estratègia Bush i prepara la guerra malgrat els intents grollers de maquillatge dels fets. Les mobilitzacions per la pau s'han fet rotundament en contra dels governs que s'han alineat acríticament amb els EUA, i les més nombroses han estat a Londres, Roma i a tot Espanya, fet que obligarà aquests governs a reflexionar.

No es pot oblidar que les Balears se'n poden veure directament afectades, atesa la situació geoestratègica de l'arxipèlag i el seu paper de portaavions fix al mig del Mediterrani, necessari per a les forces atacants, i els efectes que la guerra pot tenir en la indústria bàsica del nostre país pluriinsular: el turisme.

L'efecte immediat del gest noble d'aquests deu milions de manifestants ha estat una moderació del discurs bel·licista dels governs europeus esmentats. La conclusió més òbvia consisteix a ser conscients, com a ciutadans del món, que cal mantenir una actitud vigilant, compromesa i activa. La consciència social s'ha desvetlat amb una força inaudita davant l'anunci d'un conflicte les conseqüències del qual són imprevisibles, i s'ha alçat una veu potent en favor del seny, la concòrdia i l'entesa entre els pobles, i en contra de l'embogiment col·lectiu que tantes vegades ha arrossegat les poblacions al desastre i al patiment en nom d'un patriotisme o nacionalisme agressor que sempre s'ha de rebutjar per principi.

Els jardins de Mallorca

Dossier

L'art del paisatge.

Itinerari històric pels jardins de Mallorca

Lúlia Roman

Des de les primeres civilitzacions, el jardí ha estat interpretat com a l'element que representava el vincle que l'home creava per conciliar-se amb la natura, és a dir: el paradís.

Sense renunciar als seus orígens, el jardí ha esdevingut l'expressió de necessitats intel·lectuals i estètiques. D'aleshores ençà, el jardí es construeix amb l'objectiu de ser un món per a la contemplació: l'escenari privilegiat de l'experiència estètica. El jardí es concreta com un espai natural diferent, pensat i dissenyat per l'home. Així doncs, els jardins són construccions físiques, però

són també construccions intel·lectuals.

Les espècies vegetals constitueixen el mitjà d'expressió fonamental. En configurar-lo, hi participen ciències i tècniques diverses. Però també hi tenen una participació destacada totes les arts: des de l'arquitectura i l'escultura fins a la literatura i la poesia. Els jardins són el resultat de l'equilibri perfecte entre el moviment cíclic de les estacions, l'evolució de la natura, i la voluntat artística i d'artifici que tendeix a perpetuar-ne l'estat. El clima, la vegetació, els factors ambientals, la topografia, etc. exerceixen una influència sobre l'aspecte del jardí. Però no en són els elements determinants. És l'esperit creador, la recreació d'una idea, d'un concepte, d'un corpus, d'una civilització, el que determina una actitud vers la natura. El resultat és la creació d'un paisatge cultural.

«Mallorca ha estat tradicionalment terra de jardins». L'afirmació de Gabriel Alomar significava el reconeixement d'una part important del nostre patrimoni monumental. Seguint Alomar, els jardins de Mallorca presentaven unes particularitats que els feien únics en el context general de l'art de la jardineria. Des de les acaballes del segle XIX, aquest patrimoni va patir un procés d'abandonament i, en conseqüència, de desaparició. No és estrany. La natura efímera del jardí és determinant per a la seva existència.

En l'actualitat s'ha generat més preocupació i interès per tal de recuperar i conèixer aquest pa-

Raixa.

trimoni, que ha estat el gran oblidat, des de totes les institucions. El que proposem a continuació és un exercici de memòria: un itinerari històric pels jardins, pels que hi ha i pels que ja han desaparegut.

Tal vegada van ser els romans els introductors de l'art de la jardineria a Mallorca. Els jardins constitueixen l'element essencial del patriciat romà per raons religioses, estètiques i simbòliques. En ocasions, els jardins eren evocats a les domus mitjançant representacions al fresc o en mosaics. A Pollentia es localitzaren alguns mosaics –que coneixem a través de dibuixos– amb representacions d'animals i de vegetals en combinacions geomètriques, que eren recreacions d'aquests jardins. També en l'antiguitat tardana, els cristians van representar el jardí de l'Edèn mitjançant tècniques

semblants. Els mosaics de paviment de les basíliques paleocristianes evocuen la representació del jardí bíblic, sota els cànons iconogràfics romans o seguint models de procedència oriental i nord-africana.

Els mosaics de la basílica Son Fadrinet –Campos– i alguns fragments de panells de la basílica de Son Peretó –Manacor– representen oasis amb palmeres datileres, aus i camells. De fet, la necessitat del paradís es va plantejar en els llocs àrids, com a refugi front l'hostilitat de la natura. Per això, com afirmava Germain Bazin, la imatge primitiva del jardí-paradís és l'oasi, un miracle: perquè fa possible la vida

en el desert. Aquesta era la imatge del món ideal de la societat mallorquina dels segles V i VI.

La conquesta islàmica de Mallorca va suposar el canvi radical de les estructures i la incidència cultural consegüent sobre el territori. El jar-

Al final del s. XIX aquest patrimoni va patir un procés d'abandonament

dí (*jinna*) constituïa una part integrant de la filosofia i de la religió islàmiques. Era el lloc de les delícies ofertes per la natura quan era vivificada per l'aigua, el bé més preuat, signe de riquesa i garantia de continuïtat. Alhora, era el lloc de la felicitat perenne i eterna. És inqüestionable que els musulmans de Mallorca van donar cabuda als jardins en els seus espais íntims; la permanència dels sistemes hidràulics ho evidencia. També les fonts documentals cristianes com el *Liber Maiolichinus* (1114) i el *Llibre del repartiment* (1232) esmenten l'existència de jardins. L'Hort del Rei apareix descrit en el *Llibre de l'Almudaina* (1309). Situat just a baix del palau i al mateix nivell de sa Riera, estava plantat amb xiprers, palmeres, tarongers, llimoneres, magraners, pruneres, llorers i ceps de vinya, i s'hi cultivaven també cebes, cols, espinacs, julivert, raves, lletugues i bledes. El jardiner hi vivia i hi criava conills blancs i negres, animals que també poblaben els jardins dels palaus de l'Alhambra de Granada.

Pintura de La Granja.

erco
lato

Gianni Rodari

Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

erco
lato

Gianni Rodari

El binomi jardí-paradís es troba a la base del concepte del jardí medieval: l'*hortus conclusus*, un espai tancat i paretat, un lloc segur i idealitzat, en el qual l'home recrea la bellesa de la creació bíblica. Amb la conquesta cata-

clastre el lloc ideal per a la contemplació.

L'edat moderna va ser el gran període de l'art dels jardins. A partir del segle XV i sota la influència de l'humanisme, els jardins es transformaren tipològicament i s'enriquiren conceptualment. Itàlia, primer, i França, a partir del segle XVII, encapçalaren els moviments de reno-

disseny barrocs per configurar fonts, escales, miradors, etc.; els jardins es poblaren d'escultures i de grutes, sempre artificials, que marcaven el discurs simbòlic del jardí, i es potenciaren els jocs hidràulics, que determinaven l'esperit lúdic. Els jardins d'Alfàbia resulten emblemàtics en aquest sentit: el passeig de la pèrgola, amb els jocs hidràulics sorprenents, recollia l'esperit manierista del jardí italià de Pratolino, el parc d'atraccions més imitat de l'Europa de l'edat moderna. En aquests jardins es va concedir una importància creixent a les flors, per a les quals es van dissenyar pasteres amb perfils capriciosos. Les col·leccions botàniques s'enriquiren amb la introducció d'espècies exòtiques procedents d'Amèrica i d'Àsia, que eren valorades per les seves propietats fitogenètiques, però també per les ornamentals. La passió per l'extravagància va portar a la introducció de l'art topiària. Raixa va ser un dels jardins més admirats de l'època, no tan sols per la monumentalitat del conjunt i l'originalitat dels seus elements, sinó també per la seva riquesa botànica: magnòlies, iuques, araucàries, etc. juntament amb els arcs de xiprell van ser els motius més destacats pels seus visitants.

En conjunt, les reformes tendiren a convertir les tradicionals possessions en vil·les dedicades a l'oci i al gaudi de la natura, a imitació de les modes europees contemporànies. Tot i això, els nous jardins aconseguiren un

Els romans foren els introductors de l'art de la jardineria a Mallorca

lana s'introdueix aquesta concepció del jardí, propera al pensament escolàstic. Els *vergers* i *prats*, els termes més freqüents de jardí, van ser també recreats per la literatura cavalleresca. Anselm Turmeda ofereix una interessant descripció del prat del senyor rei a les *Cobles de la divisió del Regne de Mallorca*. Els convents i monestirs esdevingueren els llocs privilegiats del jardí. Els horts, destinats al cultiu de verdures i de plantes medicinals, s'enriquiren amb gran varietat de flors, recuperant l'antiga tradició floral pagana. Tot i les inevitables reformes, l'hort del Convent de Sant Jeroni de Palma ha conservat fins avui dia aquests elements essencials. Els jardins dels claustres assumiren un rol simbòlic, com a evocació del jardí marià, un element freqüent en la iconografia medieval cristiana. L'estructura geomètrica, tancada als quatre costats, articulada interiorment al voltant d'una font o cisterna central, evidenciaven l'ordre de la creació i feien del

clastre el lloc ideal per a la contemplació. La monumentalitat dels dissenys, el gust pels efectes sorprenents, la consideració lúdica del jardí i la nova vocació paisatgista convertiren l'art de la jardineria en un vertader espectacle de la natura. El jardí esdevenia la imatge de la natura racionalitzada i plantejava complicats recorreguts iniciàtics cap a la saviesa i la bellesa clàssiques. La classe senyorial mallorquina, recentment consolidada, va ser sensible als nous gusts i va ampliar l'espai dels jardins als casals urbans i a les cases de possessió.

Entre els segles XVII i XVIII es van construir els jardins més importants de Mallorca: Canet, Raixa, Alfàbia, Son Berga, Son Angelats, la Granja, Defla... Els casals de possessió i el seu entorn immediat van ser objecte d'importantes reformes: s'obriren eixos visuals, que relacionaven les cases, els jardins i el paisatge; es construïren llotges a les cases per gaudir de les noves perspectives; s'introduïren els

EL MIRALL amb el suport de

Generalitat
de Catalunya

Can Rubert. 1960.

caràcter particular basat en l'equilibrada relació entre els espais productius de la possessió i els lúdics del jardí. L'ús paisatgístic i ornamental dels elements funcionals, com els aljubs i safarejos, esdevé determinant en els jardins d'aquest període. Mentrestant, en l'àmbit urbà i sota la influència del pensament il·lustrat, es va introduir el concepte del

verd públic. Entre els segles XVIII i XIX es van obrir els passeigs de les Quatre Campanes, la Rambla i el Born, i s'iniciaren els primers intents per formar un jardí botànic.

El romanticisme del segle XIX va portar al descobriment del paisatge. El sorgiment d'una actitud més inclinada a la contemplació de la natura s'expressà

amb el desinterès pels rígids formalismes barrocs i el predomini de la concepció naturalista del jardí. El jardí de Natzaret, al Terreno, n'és un exemple emblemàtic. Tot i que ja n'han desaparegut algunes de les parts importants, s'han conservat els elements paisatgístes. La baixada a la mar es va urbanitzar amb pasteres altes, de perfils capriciosos,

EL MIRALL amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Consell de Mallorca

plantades amb pins, tamarells, i pebrers, que definien camins sinuosos, resseguint els pendents naturals. Entre les pasteres, s'obrien llocs íntims i grutes que recollien la concepció del jardí de l'amor. Finalment, tres miradors, estratè-

era sa Foradada, l'element natural que més va seduir l'Arxiduc, per la seva «bellesa salvatge».

Al llarg de la primera meitat del segle XX els jardins van reproduir els dissenys fonamentals dels jardins del XIX. Només l'estil dels elements

s'adequà als gusts més moderns. Les aportacions més interessants es van produir a partir

L'Arxiduc va adquirir Miramar amb la intenció de formar un parc natural

gicament ubicats, permetien gaudir de totes les perspectives que oferia la badia de Palma, que era l'objectiu del jardí: el mirador columnat cap a Portopí, el mirador de davant les cases que mirava al cap Blanc i la terrassa del pinaret des de la qual es contemplava tota la ciutat.

L'Arxiduc, que va admirar aquest jardí, va aconseguir fer del paisatge de Mallorca l'autèntic protagonista dels jardins. La bellesa del paisatge de la serra de Tramuntana va captivar l'Arxiduc i va determinar la formació de Miramar: el conjunt de possessions situades entre Valldemossa i Deià que va adquirir amb la intenció de formar un parc natural. Al llarg de les més de 1.500 hectàrees, l'Arxiduc va construir miradors, capelles i ermites, va obrir camins i va construir ponts, amb l'objectiu d'arribar als llocs més inaccessibles i gaudir de l'espectacle de la natura. El mirador de marbre blanc de Son Marroig resulta emblemàtic: la ubicació avançada permet gaudir d'una de les vistes més impressionants de la costa nord; però l'objectiu fonamental

de la segona meitat del segle. En tots els casos, el promotor va ser la família March. Gabriel Alomar va dissenyar els jardins del Palau d'Ayamans (1942-44). Es tractava d'un jardí arquitectònic que contribuïa a reafirmar la validesa de la tradició italiana per projectar jardins moderns. Tal vegada, uns dels jardins més interessants d'aquest període van ser els de sa Torre Cega, a cala Rajada. Russell Page (1906-85), arquitecte paisatgista anglès, va remodelar el jardí a partir dels anys 60 i va col·laborar amb Bartomeu March al llarg de quinze anys. Page va dissenyar petits espais sota el pinar mateix que aconseguien l'harmonia plena amb la participació de l'escultura. Les obres de Moore, Juli Guasch, Alfaro, Max Bill, Chillida i Rodin poblaven els diferents jardins. Fins i tot, algunes escultures es van construir expressament per al lloc que havien d'ocupar en el jardí; per exemple, l'*Orgue del Mar* de Xavier Corberó. Es tractava d'atorgar un esperit característic als jardins, en el qual va tenir també una forta incidència la tradició: el

genius loci. Tant per la concepció espacial com pel disseny dels elements, Page es va inspirar en elements històrics de Mallorca: a l'entrada dels jardins, va construir una pèrgola que reproduïa la dels jardins d'Alfàbia; en el jardí de les oliveres, la relació espacial determinada entre els elements naturals, els arquitectònics i els escultòrics, va ser inspirada pel poblat de ses Païsses d'Artà.

Per acabar, vull destacar la reflexió manifestada per l'estudiós de jardins Peter Goodchild. La història dels jardins constitueix una petita part, però significativa, de la història de la humanitat: els jardins ens expliquen l'evolució de la relació entre l'home i la natura. En el decurs dels segles el jardí ha desenvolupat rols diversos: de lloc particular on practicar l'horticultura i el cultiu de plantes alimentàries i medicinals, a espai en el qual les plantes són cultivades amb finalitats ornamentals, religioses o, fins i tot, polítiques. Amb el temps, els jardins s'han enriquit d'una gran varietat de significats i referents culturals. Conèixer la història dels jardins ofereix interessants exemples de plaer i de cultura. Però també ens dona l'oportunitat d'apreciar i conservar amb més atenció el paisatge cultural. En efecte, els jardins, siguin antics o moderns, representen un insubstituïble patrimoni gràcies al qual es pot fer un intercanvi dinàmic d'idees entre passat, present i futur.

***Júlia Roman Quetgles és professora associada del Departament de Ciències Històriques i Teoria de les Arts de la UIB.**

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

El Jardí Botànic de Sóller.

Una garantia per a la conservació i supervivència d'espècies amenaçades

JOSEP LLUÍS GRADALLA

Una de les preguntes que amb freqüència ens fem aquelles persones que tenim qualche relació amb el món de la conservació de les plantes és: quantes espècies de plantes hi ha en el món? Els estudis més recents demostren que existeixen unes 422.000 espècies de plantes vasculares, de les quals 75.800, un 18%, estan amenaçades. (Bramwell, 2002¹).

La flora vascular espanyola està composta per unes 7.500 espècies, de les quals 1.500 (un 20%) són endemismes. Això representa una gran riquesa florística afavorida sens dubte per la quantitat de tàxons endèmics que aporten les seves illes, Balears i Canàries. Espanya és el país capdavanter d'Europa en endemismes, seguit de Grècia amb 742.

Fa poc més de dos anys que el comitè espanyol de la UICN (Unió Internacional per la Conservació de la Natura) va publicar la *Lista Roja de la Flora Vascular Española* (VV.AA., 2000). Aquesta llista vermella està composta per 1414 tàxons, el que representa ben a prop d'un 19% del total de les 7.500 espècies descrites, de les quals 673 tàxons (el 47,5%) estan amenaçats amb les màximes categories de l'UICN (VU, EN i CR). Això vol dir que a nivell nacional un 9% de les espècies estan fortament amenaçades.

A les Balears el grau d'amenaça de la nostra flora és molt similar a la resta d'Espanya, per tant, el panorama és poc encoratjador. Comptam amb unes 1.700 espè-

cies, de les quals aproximadament un 8% són endemismes. D'aquestes 1.700 espècies, el *Llibre Vermell de la Flora Vascular de les Illes Balears* contempla 145 tàxons amb un grau elevat d'amenaça. D'aquests, 55 són endemismes, 15 es troben amenaçats amb categoria CR (en perill crític), i com no, dels 15, 8 són espècies del gènere *Limonium*, les saladines del litoral balear. És a dir, a les Balears tenim 15 espècies úniques en el món que poden desaparèixer per qualsevol acció incontrolada: urbanització, camp de golf, incendis, cabres que esdevenen silvestres, excursionisme incontrolat, zones diguem-ne

Paeonia cambessedessi. Pelonia.

Euphorbia fontqueriana. Lletretera.

ajardinades, en lloc de ser restaurades o simplement conservades, noves carreteres o ampliació de les existents, etc.

Són evidents els factors d'amenaça que ens han conduït a la situació actual. En la dècada dels seixanta, a la comunitat balear comença un fort desenvolupament turístic que, en poc temps, resultarà ser el factor determinant que posarà en perill un bon nombre d'espècies. La pressió en totes les àrees del litoral transformades en hotels, blocs d'apartaments, urbanitzacions per adossats o habitatges unifamiliars i àrees recreatives, ha estat tan important que ha fet desaparèixer no sols espècies, sinó, fins i tot, tota la comunitat i l'hàbitat que les acollien. Els incendis han jugat també un paper molt important en el canvi de la fisonomia del nostre paisatge. Uns han estat fortuïts per negligència humana, però d'altres per una insana especulació de terrenys que, a curt o llarg termini, sempre dona qualche resultat. El mateix ha passat amb el canvi en les pràctiques agrícoles-ramaderes. Hi ha hagut un èxode de l'interior cap a la costa que ha suposat un abandonament dels cultius per obtenir una major renda en la construcció o els serveis del

litoral.

Als inicis de la dècada dels 80 es començà a prendre consciència de la situació d'amenaça de moltes de les nostres espècies. I s'arribà a la conclusió que el procés era irreversible i, per tant, que calia habilitar els mecanismes necessaris per protegir i conservar el que encara ens quedava. Així neix el Jardí Botànic de Sóller (JBS).

Per què un Jardí Botànic a Sóller?

En un moment especialment delicat per a la nostra flora, s'hi trobaren un grup de gent especialment sensibles a la situació, un grup de botànics i aficionats a la botànica que creguérem que podíem fer qualche cosa per conservar-la. I el juny de 1985 el JBS neix com a una necessitat urgent per protegir les espècies més amenaçades i començar la tasca de vetllar per totes aquelles altres que, en poc temps, hi podrien estar.

Qualsevol cosa que vulguis, o que somnis que pots fer, comença-la... La determinació té geni, poder, màgia. Comença ara (J.W. Goethe).

La paraula *jardí* significa *terreny on s'hi cultiven plantes amb finalitats ornamentals*. Segons el diccionari de la Real Academia de la Lengua Española (RAE), *jardí botànic* es defineix com a *terreny destinat al cultiu de les plantes que tenen per objecte l'estudi de la botànica*. Segons els criteris actuals d'organismes internacionals com la BGCI (Botanic Gardens Conservation International) *un jardí botànic és una institució que acull col·leccions documentades de plantes vives per a propòsits científics, de conservació, lúdics i educatius*.

Degut a la necessitat creixent de la conservació de les espècies amenaçades, molts de jardins botànics actuals mantenen col·leccions de remeses de plantes d'origen conegut i amb la màxima diversitat genètica possible, donant prioritat a les espècies rares i més amenaçades. En el darrer Pla d'Acció per a jardins botànics de la

Unió Europea, es recomana i es demana a tots els jardins botànics que centrin els seus esforços en el cultiu i la conservació de la seva pròpia flora regional.

La societat actual reclama jardins botànics orientats a la conservació de la biodiversitat vegetal. Més de tres quarts parts dels jardins botànics existents en l'actualitat (77%) s'han desenvolupat durant el segle XX (Jackson, 2001²) i la majoria d'ells han estat orientats cap a la conservació. Els jardins botànics són antigues institucions que, com a tota creació humana, han evolucionat al llarg dels anys adaptant-se a les demandes que li han estat exigides per a cada cultura i cada generació. (Carmelo Artiles Bolaños).

La constant pèrdua de biodiversitat ha obligat a canviar els models històrics de jardí botànic, passant de jardins amb estructures geomètriques i ordenació lineana per facilitar l'estudi sistemàtic de les plantes, a altres, els *jardins de conservació*, on el més important és la creació de microhàbitats per poder donar cabuda a la gran diversitat d'espècies, garantint així la seva supervivència.

Però quin és el futur paper dels jardins botànics? El que sembla clar és que el seu paper com a institucions dedicades a la investigació i a la conservació, difícilment podrà aturar el procés de pèrdua de biodiversitat. Qui sap si la nova necessitat de les societats del futur serà la de convertir els jardins botànics en museus d'espècies relictives vivents on cada any la germinació de cada espècie sigui un repte del qual depengui la seva supervivència. Vull pensar que no. Vull creure que encara hi arribarem a temps i que units tots els jardins botànics del món serem una garantia per a la conservació i la supervivència de les espècies.

El Jardí Botànic de Sóller: una garantia per a la flora balearica

Ratificant la Convenció sobre la Diversitat Biològica (CBD) sig-

nada per la comunitat mundial l'any 1992 a Rio de Janeiro, i seguint les recomanacions de la xarxa internacional de jardins botànics a la que pertany, el JBS ha adquirit el compromís de dur a terme la conservació de la flora baleàrica. Del total d'espècies endèmiques, o exclusives de la nostra regió, al JBS es conserven el 95%; i de les 145 espècies amenaçades, se'n conserven un 67%, ja sigui en forma de planta viva o bé en forma de llavor. I d'aquestes espècies amenaçades, actualment s'estan duent a terme Plans de Conservació de 12 d'elles: vuit de Mallorca, tres de Menorca i una de Cabrera.

Per tant, el JBS és un *Jardí Botànic de Conservació* que té com a principal objectiu la conservació de les espècies vegetals de les Balears i de la resta d'illes mediterrànies. Les seves tasques en aquest sentit es resumeixen en tres grans blocs:

- Conservació *in situ*, en el medi natural: actuacions sobre l'hàbitat i sobre les espècies baleàriques més amenaçades, estudiant la seva ecologia i biologia reproductiva i tractant d'esbrinar els possibles factors d'amenaça o la causa de la seva regressió.
- Conservació *ex situ*, en el propi Jardí: mantenint col·leccions de plantes vives d'espècies endèmiques, rares o en perill d'extinció, i també una col·lecció de les seves llavors deshidratades i emmagatzemades a -18°C en el Banc de Germoplasma.
- Conservació indirecte: mitjançant educació ambiental i programes de difusió i divulgació.

Per dur a terme aquest gran objectiu que suposa la conservació de la flora baleàrica, el JBS compta amb una important col·lecció de planta viva ben documentada que forma l'estructura bàsica de la zona visitable del Jardí. Aquesta important col·lecció, que qualsevol visitant pot apreciar, es troba lligada amb la col·lecció de llavors

(Banc de Germoplasma de Flora Baleàrica) conservada a -18°C i amb la col·lecció de l'Herbari.

El Banc de Germoplasma (BG) es va crear l'any 1990, quan en tot el territori espanyol sols n'existien tres més. La col·lecció actual s'ha anat consolidant any rere any a partir d'una minuciosa tasca de recol·lecció de les llavors de les poblacions més amenaçades. A hores d'ara, el BG compta amb més de 600 remeses de llavors entre les quals s'hi troben les de la majoria d'endemismes de les illes. L'Herbari, en aquests moments, disposa de més de 10.000 plecs, entre els quals s'hi troben importants donacions d'estudiosos de la botànica a les Illes com foren el Pare Bonafè, autor de la *Flora de Mallorca* (vol. I-IV, 1976-1980) o Jeroni Orell Casanovas, un dels primers impulsors de la idea de

construir un jardí botànic amb plantes baleàriques amenaçades. A més, el JBS com a centre de recerca, és dipositari d'importantes col·leccions bibliogràfiques i fotogràfiques de la flora balear, eines imprescindibles per a l'estudi de la botànica.

Però tal vegada el més important és que el JBS té la responsabilitat de complir amb uns compromisos de conservació que van més enllà de la nostra comunitat. El JBS és el referent nacional i internacional de la conservació de la flora d'una regió, la nostra, única en el món, amb una important riquesa en biodiversitat i també amb importants amenaces que fan perillar la seva conservació. El JBS és això: una eina per a la conservació de la flora baleàrica, una garantia per a les generacions futures.

***Josep Lluís Gradaille Tortella és director del Jardí Botànic de Sóller**

1 BRAMWELL, D. 2002. How many plant species are there?. *Plant Talk* 28. Hawaii.

2 JACKSON, P.W. 2001. An international review of ex situ plant collections of the botanic gardens of the world. *Botanic Gardens Conservation International*. Richmond.

Els jardins medicinals

CARLES AMENGUAL

«Després Jahvè Déu plantà un jardí a Edèn, cap a l'orient, i va posar-hi l'home que havia format. Jahvè Déu va fer brotar de la terra fèrtil tota mena d'arbres, agradables a la vista i bons per menjar, com també l'arbre de la vida, al mig del jardí, i l'arbre del coneixement del bé i del mal.»
Gènesi 2:8-9

Aquesta és la referència occidental més antiga que tenim dels jardins: si Déu vol el millor per a l'home que acaba de crear, li dona com a habitatge un jardí, el jardí del paradís, on la bellesa i la utilitat s'agermanen. L'home pot menjar de tots els arbres del jardí, però li és prohibit de tocar l'arbre de la vida: «Si un dia en menges, no t'escapars pas de la mort», Gn 2: 17. L'espai del jardí era necessàriament limitat: *paradís* (en persa *pairidaeza*) vol dir 'jardí' i també 'espai tancat'. També en llatí, *hortus*, en grec *chortos*, i l'arrel indogermànica *gards, geard, garde* van per aquest mateix camí.

L'estudi de les plantes que tenen propietats medicinals comença a l'alba de la humanitat. El raonament podria ser aquest: si estic malalt, hi haurà alguna substància (planta, mineral o animal) que em pugui ajudar a restablir la salut. Si formam part de la natura, és la natura mateixa la que ens indicarà quines són aquestes substàncies mitjançant una sèrie de senyals: la doctrina de les signatures va en aquest sentit.

Per només fer una referència a la cultura oriental citarem l'*Herbari de Shen-Nung*, en què al començament (cap al 2800 aC) cita unes 360 plantes i en l'edició actualitzada del segle XVI ja n'hi ha més de dues mil.

Els grecs citen sovint les plantes màgiques, com Homer: «Pren, és l'herba de vida; i amb ella a l'estatge de Circe pots entrar: tu veuràs com fa lluny del

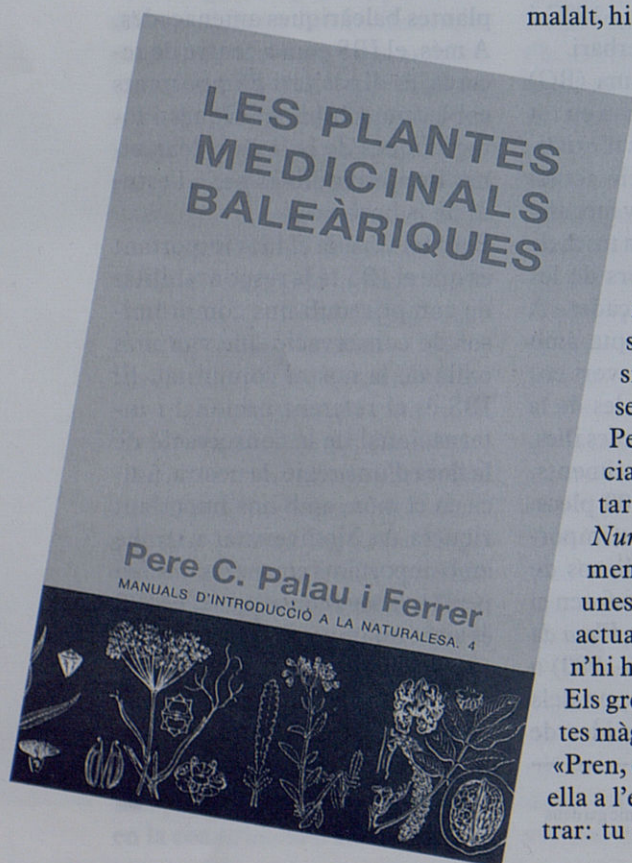
teu cap el mal dia. I ara t'explicaré les malèfiques manyes de Circe. Et farà una mixtura i llavors tirarà dins la copa unes drogues; però no podrà tanmateix fetillar-te, gràcies a l'herba de vida que et dono; i tu fes com t'explico».

Homer, *Odissea*, X 287

Un intent seriós de classificació ens ve donat per Teofrast en *Història de les plantes*, en què sovint cita les propietats medicinals. Hipòcrates i Galè empen les plantes per guarir els malalts. Diversos autors llatins volen sistematitzar els coneixements sobre la natura, com Cató (*D'agricolia*), Columel·la (*Dels treballs del camp*), Lucreci (*De la Natura*), Tàcit (*Agricolia*) Varró (*Del camp*), Plini (*Història natural*). Però l'autor que més influència ha deixat fins als nostres dies és Dioscòrides (segle I dC), un metge dels exèrcits romans que es va dedicar a recollir i aplicar el coneixement sobre les substàncies medicinals de la conca mediterrània oriental. La seva magna obra, *De Materia Medica*, ha estat el referent per excel·lència dels darrers dos mil anys.

A la cultura popular

El llarg viatge dels jardins dins totes les cultures resta en els arquetips com el paradís, el lloc per gaudir de la vida, on la felicitat és l'estat quotidià. La mitologia recollida en els clàssics, com Ovidi (*Les Metamorfosis*), hi fa sovint referència: «L'indret era mancat d'ombra; després que en aquest lloc va seure el poeta engendrat pels déus i mogué els fils sonors, l'ombra hi vingué; no hi mancà l'arbre de Caònia ni el bosc de les Heliades ni l'alzina

d'alt fullatge ni els tells suaus ni el faig ni el virginal llorer ni els avellaners fràgils ni el freixe que serveix per a les astes ni l'abet sense nusos ni el roure corbat pel pes de les glans i el plàtan festiu i l'erable de diferents colors i amb ells els salzes que creixen prop dels rius i el lotus aquàtic, el boix sempre verd, els prims tamarius, la murtra bicolor i els tinus de fruits negreus. Vosaltres, heures de peus flexibles, també vinguéreu i alhora els ceps pampolosos i els oms vestits de vinya i els ornells, els avets, els arboços, carregats de fruits rogencs, les flexibles palmes, premi del vencedor i, amb la cabellera aixecada, hirsut de cimera, el pi estimat de la mare dels déus; perquè Atis, car a Cíbele, es despullà per ell de la forma humana i s'endurí en aquella soca. S'uní a aquesta munió el xiprer semblantales fites del circ, ara arbre, abans minyó estimat d'aquell déu que regeix les cordes de la cítara i les cordes de l'arc.»
Ovidi, *Metam.* X 86

La cultura popular transforma l'experiència en coneixement. Els contes o les rondalles serveixen no solament per al gaudi d'una nit a la vora del foc i per fer dormir els infants, sinó també com a coneixements que seran útils per a la vida quotidiana i del més enllà. A *Les mil i una nits*, els jardins i les plantes medicinals hi són omnipresents:

«En fi, al jardí no hi faltava cap classe de fruita i, al costat dels arbres, es podien veure plantes i flors de tota mena: murtres, llessamins, plantes de henna, pebrers, espigadelles, roses i plantes aromàtiques diverses. Com voleu que tot aquell bé de Déu no fos comparable al paradís? De fet, ens podríem regalar hores i hores parlant-ne, tot i així, la llengua no esgotaria els seus encants.»

MIUN, N865 III 413

A l'*Aplec de rondaies mallorquines* són moltes les referències (almenys una trentena) als jardins: «Com se'n tem, se troba dins un

jardí sa cosa més preciosa: tot eren redols de tarongers, pomeres i pereres amb una tòria fora mida, tot carregats de taronges, pomes i peres; es rosers, clavellers, aufabegueres i vauma-rosers se tocaven, i no vos poreu pensar floreta hermosa ni herba de bones olors que allà no n'hi hagués a rompre.»
Rnd Mall, «En Juanet de l'onso» III 44

Dins d'aquests jardins, les plantes tenen propietats màgiques i medicinals: «Ja veia es jardí de l'Amor de les tres taronges: sortien ses rames d'ets abres i es brolladors part damunt sa gran paret, deixant anar una oloreta i una frescor que tot allò embalsamava.»

Rnd Mall, «L'amor de les tres taronges» III 72

«Casi totes ses herbes es dia de Sant Juan tenen qualque virtut curativa especial, i en tenen molta més si else reguen amb aigo de set pous o els hi posen dedins, fins an es punt que diuen que curen tots es mals.»

Rnd Mall, «Sa jaia xerevel·la» XXI 102

A l'edat mitjana

Si continuam aquest viatge en el temps, la noció del lloc paradisiac (el jardí), amb ornaments (les plantes i els arbres), dels grecs i romans, per només citar els nostres clàssics, arribam als monestirs, on determinades regles, com la de sant Benet de Núrsia, tenen un esment especial cap als malalts: «Abans de tot i per damunt de tot, cal tenir cura dels malalts, de manera que se'ls serveixi com si en veritat fossin el Crist, perquè ell mateix va dir: «Vaig estar malalt i em vàreu visitar», i allò que vàreu fer a un d'aquests més petits, ho vàreu fer a mi.»

La regla dels monjos, capítol XXXVI

Per això, l'apotecaria del monestir tenia les plantes que servien per curar els malalts, recollides en el camp i en el propi jardí. Durant

Dioscòrides, un metge dels exèrcits romans, va recollir i aplicar el coneixement sobre substàncies medicinals.

tota l'edat mitjana, dedicats els nobles a fer la guerra, els copistes dels monestirs varen transmetre les obres abans esmentades i hi aportaren també nous coneixements.

Les Capitulars de Carlemany, en el segle IX, ordenen que es tinguin almenys un centenar de plantes en els monestirs, totes medicinals. Autors com el nostrat Ramon Llull escriu, entre molts d'àmbits de coneixement, sobre medicina, i fa sovint referència a les plantes medicinals.

Del Renaixement fins ara

Els jardins botànics, a partir del segle XVI, són annexos a les universitats per estudiar la botànica *per se*. Els jardins medicinals, al costat de les facultats de medicina i de farmàcia, permetien que els estudiants es poguessin familiaritzar amb la terapèutica de les plantes. Un dels que ha sobreviscut és el Chelsea Physic Garden, al bell mig de Londres, al qual bé s'ho paga fer-hi una visita.

Els jardins botànics d'avui en dia, amb els seus objectius de conservació, recerca i divulgació, són essencials per transmetre els coneixements acumulats al llarg del temps.

**Carles Amengual és metge homeòpata.*

Filosofia sobre l'arquitectura de jardins mallorquins

Antoni Obrador

Si ens preguntam com afrontar el projecte d'un nou jardí, sens dubte començaríem revisant la història dels jardins de l'illa i la seva influència en l'actualitat.

A això hi afegiríem els condicionants del terreny, l'aigua, l'orientació, la localització...; per descomptat, incidiríem en la relació necessària entre aquest jardí i l'habitatge a què ha de servir, pensaríem un cop més en el projecte integral (arquitectura-interiorisme-decoració-paisatgisme) i, com no podia ser d'una altra manera, atendríem els gusts del propietari. I és que el jardí modern, el jardí actual, té, primer de tot, la capacitat de ser eclèctic, d'alimentar-se de totes les riqueses que la història ens ha llegat per aconseguir, sense ser

fidels a un estil concret, un jardí harmoniós i gaudible.

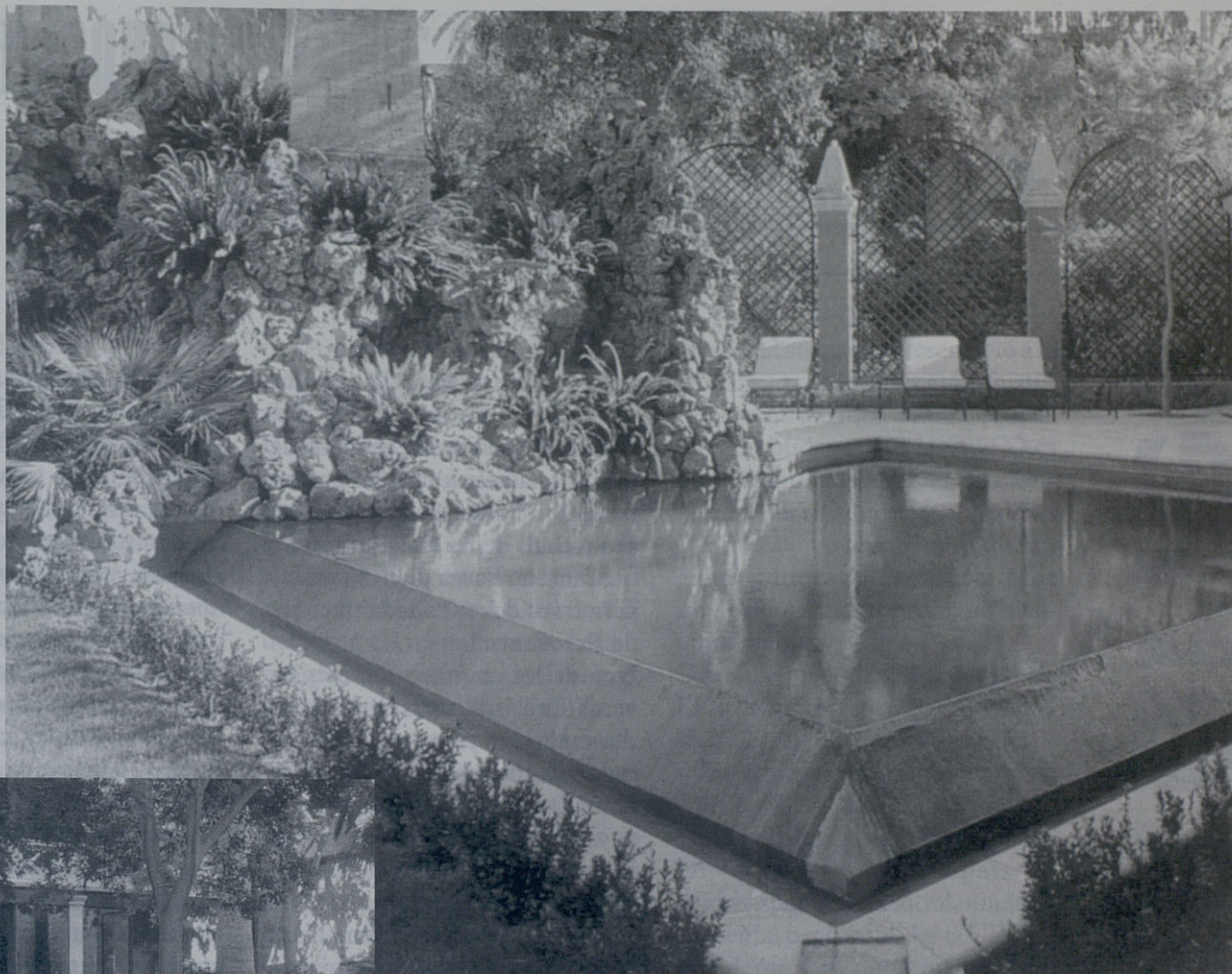
Si bé en els seus orígens el jardí mallorquí se situava primordialment a les grans possessions, avui dia és un gaudi que en més o menys mesura podem dur a qualsevol localització, tant si és rural com urbana.

Les possessions situades en el medi rural eren i són el lloc dominant de les terres de conreu que explotava el senyor. Aquestes terres ja constituïen bellíssims paratges per les formes de conreu que es desenvolupaven a l'illa. Camps d'ametlers, d'oliveres, de tarongers, de garrovers i de vinyes embellien l'entorn i donaven un teló de fons inigualable al jardí que envoltava la casa d'una forma més propera i íntima, i el fi del qual era refrescar i delectar els sentits del propietari. La influència més notables sobre el jardí mallorquí actual es poden resumir en les que enumeram a continuació.

Les reminiscències àrabs, que amb el seu concepte de jardí paradís porten als nostres temps l'objectiu de convertir els nostres jardins en un plaer per als sentits i una descans per a l'ànima. Sons, olors, textures, colors... són elements que formen part del jardí àrab i que ens agrada dur als nostres jardins d'ara. Els jocs subtils d'aigua o el concepte de jardí hort són algunes altres de les seves herències més clares. Posteriorment, la influència del jardí italià (renaixentista, barroc, neoclàssic...), un jardí més teòric i pensat, més arquitectònic i lligat a la pròpia arquitectura i que es defineix com a prolongació dels traçats reguladors de l'habitatge. La vegetació mateixa es doma fins a

Detall del canal d'aigua del jardí de Can Romana, obra de Denario.

Detall de la piscina de Can Romana.

Detall de l'hivernacle de Can Romana.

aconseguir formes arquitectòniques (art topiària), murs de vegetació, voltes i arcs.

El segle XIX ens fa poques aportacions: jardins amb parterres, rocals, grutes i elements addicionals com gabials, colomers i d'altres amb influència del romanticisme. Amb l'arribada del jardí modern veiem que sorgeixen a l'illa models més sensibilitzats amb els problemes derivats de l'escassetat d'aigua. Si fins ara lluitava, per la influència barroca, un jardí amb espècies exòtiques, aquesta nova consciència mediambiental amb què se cerca un jardí sostenible guanya cada dia més adeptes i s'arriba a extrems com els jardins de cactus. No volem dir amb això que un jardí sostenible s'hagi de compondre necessàriament d'espècies autòctones de l'illa, sinó que cal estudiar

clarament les espècies i les seves necessitats perquè el jardí no es converteixi en un despropòsit i els amos del jardí en esclaus d'aquest.

Fugim, per tant, del jardí tropical amb grans necessitats d'aigua, hem de crear els recursos necessaris per garantir la sostenibilitat del jardí i aprofitar altres recursos del disseny que redueixin les necessitats d'aigua de les espècies. Hem d'evitar l'ús indiscriminat d'elements del jardí que costi mantenir (com prats de gespa, per exemple) i els hem de relegar a un ús anecdòtic, a un detall eclèctic amb altres jardins d'altres cultures.

Els jardins del present estan

oberts a fer gaudir els sentits, als temes ornamentals renaixentistes, a l'art topiària, a les bogeries barroques, al concepte paisatgista del recorregut, d'allò inesperat, als

Hem d'evitar l'ús indiscriminat d'elements del jardí que costi mantenir

efectes òptics... Com generar aquest jardí és una qüestió per a la qual avui dia no hi ha resposta preestablerta. Només donant uns paràmetres concrets, essent sensibles al nostre entorn i somiant cada vegada un somni distint, sorgeixen els jardins que avui ens envolten.

**Antoni Obrador és director de Denario, estudi d'arquitectura, disseny i paisatgisme.*

Joan Veny:

Llengua i entorn natural

Jaume Corbera

Notes literàries

El Doctor Joan Veny Clar, mallorquí de Campos, és un dels lingüistes i filòlegs de més prestigi dins la catalanística moderna, prestigi que s'ha ben guanyat amb el seu treball de recerca durant una quarantena llarga d'anys i amb la seva tasca docent a la Universitat de Barcelona.

Una de les empreses de més envergadura i de més importància durant la seva carrera científica ha estat la confecció de l'*Atles Lingüístic del Domini Català*, començat els anys 60 i que finalment ha vist iniciada la darrera etapa, la de la publicació, ben recentment, amb l'aparició del primer volum. No és, però, a aquesta magna obra en si mateixa a què vull fer referència ara, sinó a la que és citada a l'encapçalament, la qual, tanmateix, és un dels fruits que ha donat l'*Atles* abans de ser publicat.

Efectivament, el paper de Joan Veny com a director de l'*Atles* i com a enquestador li ha permès, ja des dels inicis de l'exploració, d'accedir a les dades que s'anaven aplegant, la qual cosa li ha facilitat una gran quantitat d'informació de la qual ha sabut treure el profit més adequat.

A *Llengua i entorn natural* (Barcelona, Edicions 62, 2001), Joan Veny hi recull diferents estudis que havien estat publicats en miscel·lànies o actes de congressos, els quals tenen en comú la referència a noms d'objectes de la na-

tura, plantes i animals (ocells, insectes i peixos). La finalitat en tots els casos, després d'exposar la varietat de noms catalans per a un mateix referent (com per exemple els sinònims del nostre *moscard*: *mosquit*, *mosquill*, *mostic*, *rantell*, *randilla*, *moixall*/*moixal*, *coï(n)*/*coïc*, *cosí*, *marfull*, *rínxola*, *tíntula*) i la seva distribució espacial, és aclarir-ne l'etimologia, en els casos en què encara no es coneixia o era dubtosa o insegura. Aquesta tasca la compleix de manera exemplar, demostrant tant els seus enormes coneixements lingüístics (dels parlars catalans antics i moderns, dels altres parlars romànics, i dels condicionants fonètics i semàntics) com naturalístics i de la cultura popular, i la seva sagacitat a l'hora de relacionar els noms formalment i semànticament més opacs amb qualitats o característiques dels referents. Si a més a més tenim en compte la seva gran erudició i un extraordinari sentit comú etimològic, comprendrem per què el resultat de les seves indagacions és sempre pràcticament incontestable.

Els estudis van acompanyats d'una sèrie de mapes que mostren la repartició d'alguns dels noms estudiats, així com d'un índex de mots que fa molt fàcil trobar-los dins el text.

Una obra interessantíssima, avalada per la personalitat científica de l'autor, tant per al lingüista com per al naturalista com per a l'etnòleg, com a per qualsevol persona que tenguí una certa inquietud cultural i curiositat per conèixer la riquesa sorprenent dels parlars catalans.

Eurocongrés 2000: és l'hora d'ocupar el lloc que ens correspon a Europa

JOAN AMORÓS

A l'horitzó del 2010, la Unió Europea (UE) constarà d'uns trenta estats. Els països de llengua catalana, pel nombre d'habitants, ocuparien el novè lloc en el cas de disposar d'un estat propi. Un dels grans objectius de l'Eurocongrés 2000 és trobar la forma d'aconseguir un encaix harmoniós entre l'estructura estatal europea i les regions o els conjunts de regions històriques amb identitat cultural pròpia.

La UE és, abans que res, un gran fet cultural i la seva força es basa en una diversitat enriquidora que, per tant, ha de ser respectada.

S'ha constatat en el passat, però molt més encara es confirmarà en el futur, que el desenvolupament econòmic i social està íntimament vinculat al desenvolupament cultural i a l'educació. La cultura és la base de tota actuació humana. El capteniment de les persones i dels pobles i llur autoafirmació són essencials per a la seva aportació en qualsevol tipus d'actuació tant en l'àmbit empresarial i científic com en el polític i en tota mena d'activitat humana.

La conjuminació adequada dels factors polítics i culturals, en un clima d'entesa i de participació en la gestió, és, sens dubte, la clau de volta de tot progrés econòmic i social, que ha de tenir el seu fonament en els valors humans. La construcció de la UE del futur s'ha de basar, doncs, en les diverses identitats culturals que la componen.

Una part de la trentena d'estats de la UE del futur són estats simples amb una única identitat cultural. N'hi ha, però, d'altres que són estats compostos que contenen diverses identitats culturals dins del seu territori.

La base de la futura UE, a més de considerar les diverses entitats culturals que la componen, cal que sigui equilibrada i per tant ha de par-

tir d'unitats territorials de pes demogràfic equiparable. El fonament de la UE l'han de constituir els estats simples i les regions històriques —o conjunts de regions històriques— amb identitat cultural pròpia compreses dins dels estats compostos, els quals s'haurien de dotar d'una estructura confederal. Dins la UE del futur, cal un enfocament de les competències institucionals en tres grans esferes d'actuació: la UE mateixa, els estats compostos amb una estructuració confederal, i els estats simples, i, a un nivell semblant, les regions històriques o conjunts de regions històriques amb identitat cultural pròpia incloses dins dels estats compostos.

El camí a seguir seria començar per dotar els estats compostos d'una estructura de caire federal, com la d'Alemanya, i avançar progressivament vers unes configuracions confederals com les de Bèlgica i Suïssa. Hauria d'ésser, doncs, una gran confederació d'estats compostos confederals i d'estats simples, proveïda d'un Parlament bicambral, amb una Cambra Territorial en què fossin representats tant els estats com les regions amb identitat cultural pròpia.

En relació amb les llengües de la UE, amb independència de la seva demografia i de si la comunitat disposa d'estat propi o no, totes tenen dret al mateix tipus de reconeixement, d'estudi, de difusió i de protecció, i oficialitat d'ús en el territori que els és propi. També totes han de tenir el caràcter de llengües oficials de la Unió. En canvi, pel que fa a les relacions de treball i als documents d'ús intern dels organismes rectors de la Unió n'hi hauria prou amb que s'empressin només els pocs idiomes de la màxima difusió dins la UE.

A més cal atorgar representació a la UNESCO a totes les regions històriques amb identitat cultural pròpia. No cal oblidar que la UNESCO és una organització de les Nacions Unides per a l'educació, la ciència i la cultura; i no té cap sentit que algunes cultures rellevants, pel fet de no disposar d'estat propi, no hi siguin incloses.

Un altre objectiu fonamental de l'Eurocongrés 2000 és la creació d'euroespais de cohesió a cavall dels diferents estats europeus per tal d'enfortir els lligams entre els diversos pobles existents.

Un d'aquests euroespais és l'Euroespai Llatí Central, nucli fonamental per consolidar la UE sud-occidental. El substrat cultural comú (occità-català) en tot aquest euroespai facilita la interconnexió cultural, econòmica i social de la societat civil que el constitueix. El refermentament d'aquesta interconnexió per mitjà d'una xarxa reticular policèntrica i oberta ha de permetre assolir alts nivells de progrés per a tots els seus habitants.

Des d'ací us convidem a tots a adherir-vos a l'Eurocongrés 2000 (com ja ho han fet més de 1.300 entitats i més de 25.000 ciutadanes i ciutadans) per tal de donar-li la màxima força en els seus plantejaments, i per tal de poder-vos convidar a la munió d'activitats programades i a l'acte de proclamació oficial de les seves conclusions, previst per al dia 5 d'abril de 2003 a Barcelona.

Si desitgeu més dades sobre l'Eurocongrés, consulteu el lloc web: www.eurocongres2000.com. Podeu fer-nos arribar les vostres adhesions per mitjà de l'adreça electrònica: info@eurocongres2000.org.

***Joan Amorós i Pla és director executiu general de l'Eurocongrés.**

Joan Veny:

Llengua i entorn natural

Jaume Corbera

Notes literàries

El Doctor Joan Veny Clar, mallorquí de Campos, és un dels lingüistes i filòlegs de més prestigi dins la catalanística moderna, prestigi que s'ha ben guanyat amb el seu treball de recerca durant una quarantena llarga d'anys i amb la seva tasca docent a la Universitat de Barcelona.

Una de les empreses de més envergadura i de més importància durant la seva carrera científica ha estat la confecció de l'*Atles Lingüístic del Domini Català*, començat els anys 60 i que finalment ha vist iniciada la darrera etapa, la de la publicació, ben recentment, amb l'aparició del primer volum. No és, però, a aquesta magna obra en si mateixa a què vull fer referència ara, sinó a la que és citada a l'encapçalament, la qual, tanmateix, és un dels fruits que ha donat l'*Atles* abans de ser publicat.

Efectivament, el paper de Joan Veny com a director de l'*Atles* i com a enquestador li ha permès, ja des dels inicis de l'exploració, d'accedir a les dades que s'anaven aplegant, la qual cosa li ha facilitat una gran quantitat d'informació de la qual ha sabut treure el profit més adequat.

A *Llengua i entorn natural* (Barcelona, Edicions 62, 2001), Joan Veny hi recull diferents estudis que havien estat publicats en miscel·lànies o actes de congressos, els quals tenen en comú la referència a noms d'objectes de la na-

tura, plantes i animals (ocells, insectes i peixos). La finalitat en tots els casos, després d'exposar la varietat de noms catalans per a un mateix referent (com per exemple els sinònims del nostre *moscard*: *mosquit*, *mosquill*, *mostic*, *rantell*, *randilla*, *moixall*/*moixal*, *coï(n)*/*coïc*, *cosí*, *marfull*, *rínxola*, *tíntula*) i la seva distribució espacial, és aclarir-ne l'etimologia, en els casos en què encara no es coneixia o era dubtosa o insegura. Aquesta tasca la compleix de manera exemplar, demostrant tant els seus enormes coneixements lingüístics (dels parlars catalans antics i moderns, dels altres parlars romànics, i dels condicionants fonètics i semàntics) com naturalístics i de la cultura popular, i la seva sagacitat a l'hora de relacionar els noms formalment i semànticament més opacs amb qualitats o característiques dels referents. Si a més a més tenim en compte la seva gran erudició i un extraordinari sentit comú etimològic, comprendrem per què el resultat de les seves indagacions és sempre pràcticament incontestable.

Els estudis van acompanyats d'una sèrie de mapes que mostren la repartició d'alguns dels noms estudiats, així com d'un índex de mots que fa molt fàcil trobar-los dins el text.

Una obra interessantíssima, avalada per la personalitat científica de l'autor, tant per al lingüista com per al naturalista com per a l'etnòleg, com a per qualsevol persona que tenguí una certa inquietud cultural i curiositat per conèixer la riquesa sorprenent dels parlars catalans.

Eurocongrés 2000: és l'hora d'ocupar el lloc que ens correspon a Europa

JOAN AMORÓS

A l'horitzó del 2010, la Unió Europea (UE) constarà d'uns trenta estats. Els països de llengua catalana, pel nombre d'habitants, ocuparien el novè lloc en el cas de disposar d'un estat propi. Un dels grans objectius de l'Eurocongrés 2000 és trobar la forma d'aconseguir un encaix harmoniós entre l'estructura estatal europea i les regions o els conjunts de regions històriques amb identitat cultural pròpia.

La UE és, abans que res, un gran fet cultural i la seva força es basa en una diversitat enriquidora que, per tant, ha de ser respectada.

S'ha constatat en el passat, però molt més encara es confirmarà en el futur, que el desenvolupament econòmic i social està íntimament vinculat al desenvolupament cultural i a l'educació. La cultura és la base de tota actuació humana. El capteniment de les persones i dels pobles i llur autoafirmació són essencials per a la seva aportació en qualsevol tipus d'actuació tant en l'àmbit empresarial i científic com en el polític i en tota mena d'activitat humana.

La conjuminació adequada dels factors polítics i culturals, en un clima d'entesa i de participació en la gestió, és, sens dubte, la clau de volta de tot progrés econòmic i social, que ha de tenir el seu fonament en els valors humans. La construcció de la UE del futur s'ha de basar, doncs, en les diverses identitats culturals que la componen.

Una part de la trentena d'estats de la UE del futur són estats simples amb una única identitat cultural. N'hi ha, però, d'altres que són estats compostos que contenen diverses identitats culturals dins del seu territori.

La base de la futura UE, a més de considerar les diverses entitats culturals que la componen, cal que sigui equilibrada i per tant ha de par-

tir d'unitats territorials de pes demogràfic equiparable. El fonament de la UE l'han de constituir els estats simples i les regions històriques —o conjunts de regions històriques— amb identitat cultural pròpia compreses dins dels estats compostos, els quals s'haurien de dotar d'una estructura confederal. Dins la UE del futur, cal un enfocament de les competències institucionals en tres grans esferes d'actuació: la UE mateixa, els estats compostos amb una estructuració confederal, i els estats simples, i, a un nivell semblant, les regions històriques o conjunts de regions històriques amb identitat cultural pròpia incloses dins dels estats compostos.

El camí a seguir seria començar per dotar els estats compostos d'una estructura de caire federal, com la d'Alemanya, i avançar progressivament vers unes configuracions confederals com les de Bèlgica i Suïssa. Hauria d'ésser, doncs, una gran confederació d'estats compostos confederals i d'estats simples, proveïda d'un Parlament bicambral, amb una Cambra Territorial en què fossin representats tant els estats com les regions amb identitat cultural pròpia.

En relació amb les llengües de la UE, amb independència de la seva demografia i de si la comunitat disposa d'estat propi o no, totes tenen dret al mateix tipus de reconeixement, d'estudi, de difusió i de protecció, i oficialitat d'ús en el territori que els és propi. També totes han de tenir el caràcter de llengües oficials de la Unió. En canvi, pel que fa a les relacions de treball i als documents d'ús intern dels organismes rectors de la Unió n'hi hauria prou amb que s'empessin només els pocs idiomes de la màxima difusió dins la UE.

A més cal atorgar representació a la UNESCO a totes les regions històriques amb identitat cultural pròpia. No cal oblidar que la UNESCO és una organització de les Nacions Unides per a l'educació, la ciència i la cultura; i no té cap sentit que algunes cultures rellevants, pel fet de no disposar d'estat propi, no hi siguin incloses.

Un altre objectiu fonamental de l'Eurocongrés 2000 és la creació d'euroespais de cohesió a cavall dels diferents estats europeus per tal d'enfortir els lligams entre els diversos pobles existents.

Un d'aquests euroespais és l'Euroespai Llatí Central, nucli fonamental per consolidar la UE sud-occidental. El substrat cultural comú (occità-català) en tot aquest euroespai facilita la interconnexió cultural, econòmica i social de la societat civil que el constitueix. El refermament d'aquesta interconnexió per mitjà d'una xarxa reticular policèntrica i oberta ha de permetre assolir alts nivells de progrés per a tots els seus habitants.

Des d'ací us convidem a tots a adreçar-vos a l'Eurocongrés 2000 (com ja ho han fet més de 1.300 entitats i més de 25.000 ciutadanes i ciutadans) per tal de donar-li la màxima força en els seus plantejaments, i per tal de poder-vos convidar a la munió d'activitats programades i a l'acte de proclamació oficial de les seves conclusions, previst per al dia 5 d'abril de 2003 a Barcelona.

Si desitgeu més dades sobre l'Eurocongrés, consulteu el lloc web: www.eurocongres2000.com. Podeu fer-nos arribar les vostres adhesions per mitjà de l'adreça electrònica: info@eurocongres2000.org.

***Joan Amorós i Pla és director executiu general de l'Eurocongrés.**

Borja Moll: des de l'astrologia

JOSEP A. GRIMALT

Per contribuir a aquest número de la revista amb un article sobre la figura del senyor Francesc de B. Moll, em suggereixen que transcrigui les paraules que vaig dir en el Conservatori de Música a l'acte de presentació de l'Any Moll.

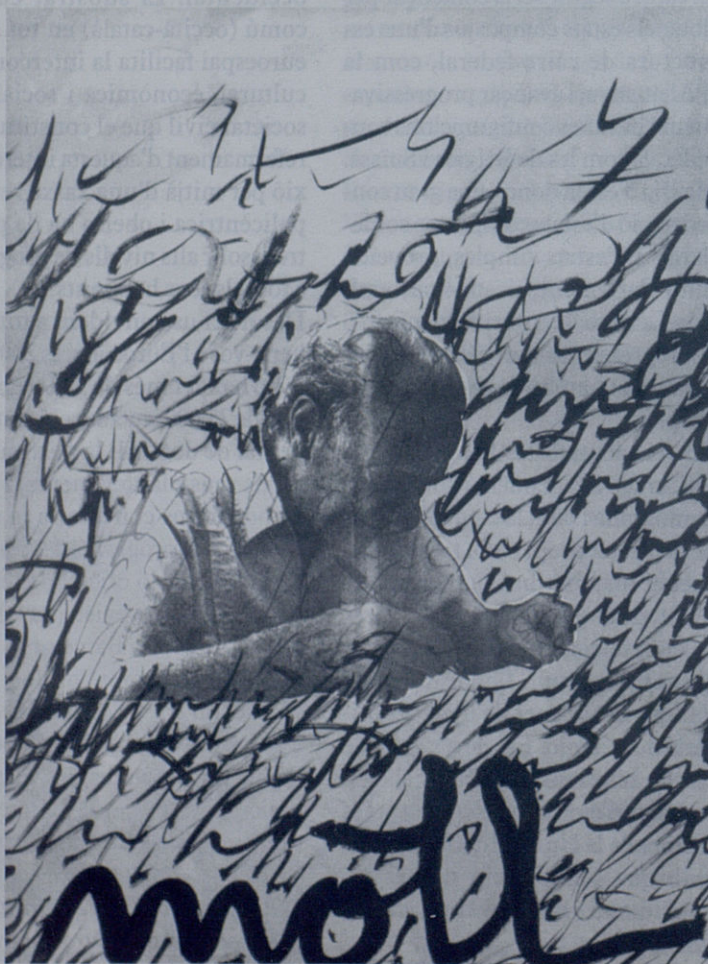
Per fer una semblança rapidíssima del senyor Moll en aquella ocasió, i desobeint un consell que una persona ben assenyada m'havia donat, vaig recórrer a l'astrologia. Com que el resultat va esser així mateix acceptable, si ho hem de jutjar pels comentaris que me'n varen fer molts dels assistents, avui hi reincidiré. Un savi va dir que no ens penedim dels actes dolents quan el resultat és bo. Tenia raó. Durant una classe impartida a la Universitat, una vegada un alumne em va dir que jo era un racionalista pur. Supòs que la intenció de l'alumne era més de

censura que d'elogi, però el fet és que me'n vaig sentir profundament afalagat. En un món tan irracional com el nostre, hem de fer tots els possibles per esser racionalistes; la irracionalitat ja vendrà tota sola. D'acord amb aquesta premissa, no hauria de creure en l'astrologia i, si m'estrenyeu de passos, vos declararé que no hi crec, i aconsell a tothom qui em llegeix que no marqui mai un 906 per fer consultes astrològiques perquè, com a mínim, li prendran els doblers.

Però no seria sincer si no confessàs també que sent atracció per l'astrologia, m'agrada llegir llibres sobre la matèria i vos puc assegurar que n'hi ha de molt atractius. L'astrologia no serveix per a guanyar a la loteria, ni per a invertir profitosament en borsa; però és ben útil per a animar una tertúlia que decau, quan no volem recórrer a la maledicència, que encara és més eficaç. Quin és, però, el valor principal de l'astrologia?

En el seu capítol més atractiu, l'astrologia ve a esser una espècie de psicologia poètica: ens presenta dotze caràcters fonamentals, que descriu posant-los en connexió amb els astres, els quatre elements (foc, terra, aire i aigua), les parts del cos humà, els metalls, les pedres, els animals, els déus de la mitologia clàssica, tota una combinació de correspondències i símbols, seductors per a la imaginació. D'acord amb les dades de l'astrologia, intentaré retratar el nostre personatge.

El naixement de Don Francesc de B. Moll va ocórrer l'any 1903, un 10 d'octubre; per tant, el seu signe solar és la Balança. Però la

Semblança

personalitat de cadascú no solament ve influïda pel signe solar, sinó també per un altre, que anomenam ascendent. El signe solar és bo de calcular, basta saber el dia i el mes del naixement, de manera que quasi tothom sap el seu. Per a calcular l'ascendent, en canvi, hem de partir de moltes dades: no sols del dia i el mes del naixement, sinó també del lloc, l'any i l'hora de sol, que no sol coincidir amb l'oficial. És molt difícil disposar de totes, sobretot de l'hora. Jo vaig intentar calcular el signe ascendent del senyor Moll. D'entrada suposava que havia d'esser un signe de terra, que explicaria la seva extraordinària capacitat de feina, que no li podia donar un signe d'aire com el de la Balança. Però només vos pot dir una mica segur quin és l'ascendent d'una

persona un que sia expert, i jo no m'hi puc considerar.

Dins les meves limitacions, vaig concloure que el signe ascendent del senyor Moll era el de la Verge. Si ho hagués encertat, llavors la seva personalitat quedaria perfectament explicada amb aquests dos signes: la Verge, ascendent com he dit, i la Balança, signe solar. Vegem-ho.

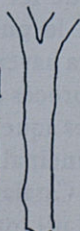
El signe de la Verge, com en general els de terra, proporciona força, però més que en el físic, la canalitza a través de la intel·ligència i de l'esperit. Els nascuts sota aquest signe tenen l'enteniment clar: són donats a distingir, separar, ordenar i classificar. El seu esperit crític els fa comprovar amb rigor la validesa de les dades que arrepleguen. Són essencialment metòdics: no confien res a la improvisació,

sinó que s'organitzen i actuen segons plans que són fruit de la reflexió, l'orde i el seny. No obren mai a caprici, sinó subjectant-se a regles estrictes. Com que tenen molta capacitat de treball i molta paciència, poden emprendre i acabar sense desistir les feines més laborioses: la constància els fa arribar lluny. La facilitat d'assimilació, la comprensió fàcil, els permet tenir uns coneixements enciclopèdics i aprendre i parlar idiomes estrangers. Tenen un bon sentit de l'economia. Estalvien i administren bé.

És el signe més adequat a filòsofs, matemàtics, lexicògrafs, col·leccionistes, arxivers i bibliotecaris.

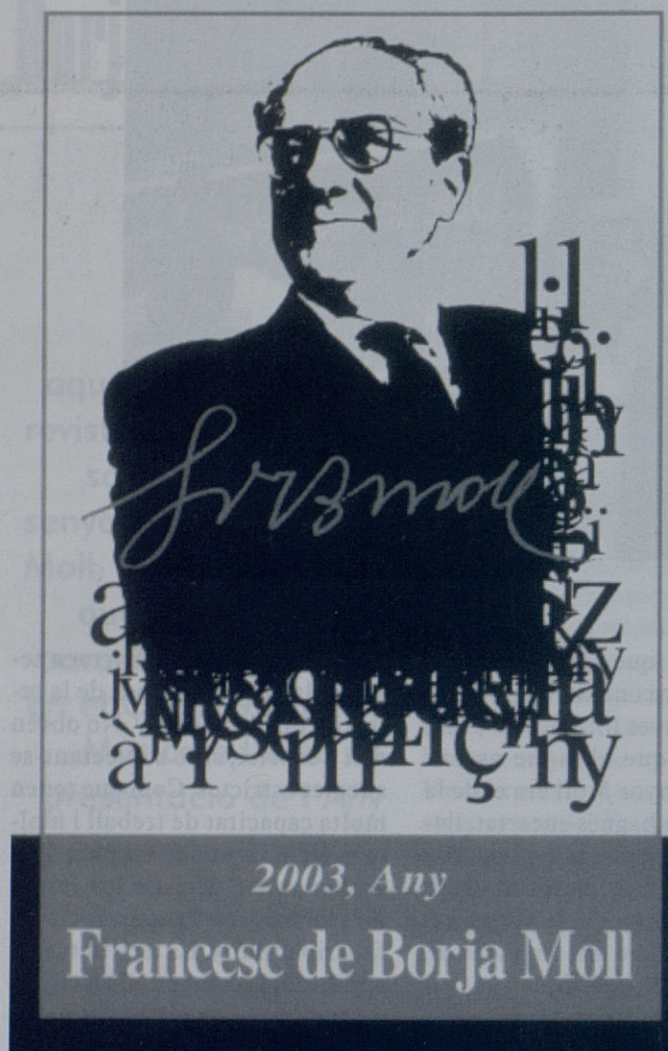
El senyor Moll presentava totes les característiques del signe de la Verge. El sentit de l'orde i del mètode el va fer la persona idò-

"Encara queden botigues"
Casa Pomar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

nia per a dur a terme l'obra del Diccionari, dotat de la força de voluntat per acabar-lo amb tots els vents que li bufaven en contra. També l'ajudaren en la seva tasca de gramàtic i de professor d'idiomes. El sentit de l'economia li permeté tirar endavant l'empresa editorial i per afegitò, no ho hem d'oblidar, una barcada de vuit fills.

El de la Balança, signe solar del nostre personatge, és el signe de l'equilibri, la flexibilitat, el tacte, la sensibilitat estètica, i també de la pau i de la justícia. Les persones nascudes sota aquest signe detesten tota situació de violència i de tensió. Els agrada el diàleg tant com els desagraden les discussions agressives. Són persones especialment dotades per adaptar-se a les circumstàncies, encarar-se amb les dificultats de la vida i superar-les, però

no amb la força, sinó amb el tacte i l'habilitat. Saben cedir terreny per recuperar-lo després. És el signe perfecte per a un diplomàtic. També és propi de músics, actors i artistes plàstics.

La diplomàcia conferida per la Balança el va fer capaç de tractar mossèn Alcover, col·laborar-hi i conviure-hi durant uns deu anys, no sols sense barallar-s'hi, sinó impedit-li que cometés alguns errors on l'haurien duit la seva ingenuïtat i el seu caràcter irascible. Mort aquest, quan ell se va haver de fer responsable principal de la publicació del Diccionari, va haver d'iniciar un llarguíssim procés de reconciliació amb totes aquelles persones i entitats, principalment l'Institut d'Estudis Catalans, que miraven amb mal ull tot quant tenia relació amb n'Alcover per haver-ne rebut ofenses i atacs verbals

difficils d'oblidar. Així i tot, va aconseguir que els adversaris de mossèn Alcover, que eren molts, reconeguessin els valors del Diccionari, avui acceptats de tot-hom.

És propi del signe de la Balança conferir aptituds per a l'estètica i les arts, com he dit. El senyor Moll tenia la mà ben trencada per al dibuix. Ho demostren principalment les il·lustracions que va fer per als toms de l'*Aplec de rondaies mallorquines*, d'Alcover, que juntament amb les del seu germà, en Josep Moll, varen reflectir tan bé l'esperit d'aquells textos que avui n'han esdevingut inseparables.

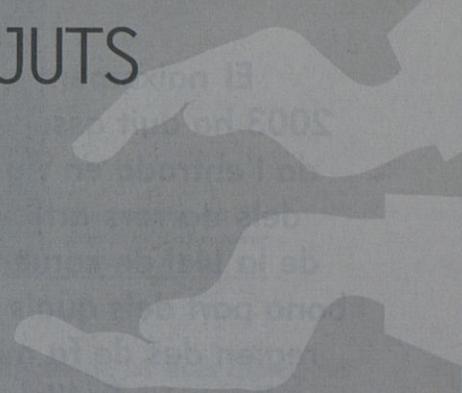
La sensibilitat artística del senyor Moll se va manifestar també en la música. Sabia tocar piano i era capaç d'encarar-se amb obres de certa dificultat com ho pot esser una *Balada* de Chopin. Dotat per al teatre i la recitació, actuava com a narrador a les escenificacions de les rondalles que difonia Ràdio Popular de Mallorca, sortosament conservades en gravacions. Ben notable és la seva aportació al camp de la literatura. La seva prosa és clara, eficaç i, quan escau, amb trets de lirisme i emoció. Sap contar les coses amb vivacitat, sense ornaments, de manera senzilla, i potser per això mateix fa viure al lector les vivències que exposa. Recoman als amants de la literatura que no deixin de llegir els seus dos toms de memòries: *Els meus primers trenta anys* i *Els altres quaranta anys*. El primer és més personal, més íntim; el segon, més centrat en les relacions exteriors.

L'extraordinària personalitat del senyor Moll pot esser explicada de moltes maneres. Jo he recorregut a l'astrologia. Altres recorreran a la psicologia, a la sociologia i a més branques del coneixement, cadascú segons el propi demble. Tant és: allò que compta és l'herència que ens ha deixat i que hauríem d'aprofitar sense deixar-ne perdre res.

2003 PROJECTES

DEL 10 DE FEBRER AL 17 DE MARÇ

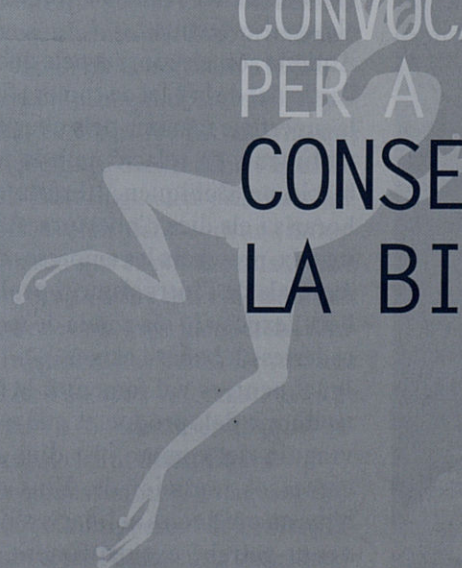
CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES
SOLIDARIS

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES
CULTURALS

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES DE
**CONSERVACIÓ DE
LA BIODIVERSITAT**

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

"SA NOSTRA"

Per a més informació: Tel: 971 70 74 21 www.sanostra.es

La llei de comerç: una eina per fomentar la filosofia del comerç mediterrani

Jaume Lladó

El naixement del 2003 ha duit associada l'entrada en vigor dels darrers articles de la Llei de comerç, bona part dels quals ja regien des de fa més d'un any. És l'hora, per tant, de fer-ne un primer balanç.

La filosofia que va inspirar aquesta llei i el seu articulat posterior van ser llargament consensuada entre la Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria i les patronals del sector, excepte la que representa les grans empreses de distribució, que encara ara es manifesta obertament en contra d'aquesta llei. Per això no és estrany que hagi tingut molt bona acceptació entre els comerciants, els quals han celebrat que entràs en vigor després de molts d'anys d'exigir una llei de comerç pròpia per a les Illes Balears que tingués en compte les seves particularitats.

L'excepció tornen a ser els hipermercats, els quals fins i tot acusen les restriccions en l'establiment de noves grans superfícies de ser una causa de l'augment de la inflació, extrem negat tant per PIMECO com per AFEDECO, les dues patronals del petit i mitjà comerç.

Segons la directora general de Co-

merç, Antònia Allès, el que es preten en primer lloc és fomentar el model de comerç mediterrani, arrelat al seu entorn, i que contribueix, amb la seva presència i activitat, a humanitzar les ciutats i a crear vida social. Contràriament, el model americà promou la creació de grans superfícies i centres comercials, generalment als afores de les ciutats. Els problemes que això comporta des del punt de vista urbanístic i mediambiental són molts i variats, ja que l'allunyament dels llocs de compra dels centres urbans suposa un major ús dels vehicles motoritzats i un increment en les necessitats de construcció i manteniment de les xarxes viàries.

La liberalització d'horaris i dels dies d'obertura, també propis del sistema americà, afavoreixen les grans multinacionals, en detriment dels supermercats i comerços tradicionals, ja que un petit botiguer difícilment podrà competir en aquest camp amb un hipermercat, que pot obligar els seus treballadors a fer torns o a treballar alguns dies festius.

Aquests són els motius pels quals l'articulat de la Llei de comerç fixa la superfície màxima dels nous establiments en relació amb la població on s'ubiquen, i limita els horaris i els dies d'obertura. Així mateix, protegeix les empreses comercials de l'intrusisme, i prohibeix l'exposició i la venda de mercaderies en bancs i caixes.

Igualment, es vol fomentar la introducció dels productes que provenen del comerç just dins els comerços tradicionals. Fins ara aquests productes solidaris s'han venut gairebé exclusivament en organitzacions no governamentals o en botigues específiques, cosa que

Els inspectors de comerç visiten les botigues per explicar els continguts de la Llei.

fa que només arribin al públic més conscienciat, mentre que molts de consumidors ni tan sols s'han assabentat que existeixen.

Un altre aspecte que es recull és el dels drets lingüístics dels consumidors. Qualsevol ciutadà de les Illes Balears té ara reconegut el seu dret a ser entès en català en qualsevol comerç, i, si entra dins una botiga de tres o més treballadors, també té el dret de ser-hi atès. Si a això hi afegim l'obligatorietat que la retolació interior i exterior sigui almanco en català i que es penguin cartells informatius sobre els drets lingüístics dels clients, aleshores la situació d'indefensió que patíem els qui volíem comprar en la llengua pròpia de les Illes Balears pot passar a la història. Això si realment es compleix la normativa legal.

L'incompliment d'aquesta normativa, és a dir, les actuacions que impedeixen o dificulten l'exercici dels drets lingüístics dels consumidors, és considerat com una infracció greu que es pot sancionar amb una multa entre mil cinc-cents un i quinze mil euros. Tanmateix, l'Administració ha decidit fer tota una sèrie d'accions informatives i de suport a les empreses abans d'encetar el règim disciplinari.

Per aquest motiu, en aquest moment els inspectors de comerç visiten totes i cadascuna de les botigues de les Illes Balears per explicar als encarregats els continguts

de la Llei i advertir-los de les conseqüències del fet d'incomplir-la. Davant les denúncies que rep la Direcció General de Comerç –l'organisme competent en aquests afers i al qual s'ha d'adreçar qualsevol que hagi estat víctima d'un tracte discriminatori pel fet d'usar la seva llengua pròpia–, s'actua de la mateixa manera: un inspector visita l'establiment afectat, li exigeix l'adaptació a la Llei i li fa saber les sancions que li poden ser aplicades, que ho seran indefectiblement en cas de reincidència.

Per ajudar les empreses a complir la normativa, la Direcció General de Comerç i la Direcció General de Política Lingüística han aportat vint milions d'euros cadascuna per subvencionar el canvi de retolació interior i exterior, amb el compromís d'afegir més doblers si s'esgotàs aquesta partida pressupostària. En aquesta línia d'ajuda s'hi poden acollir totes les petites i mitjanes empreses que ho desitgin i se'ls abonarà fins al seixanta per cent del cost de la retolació en català. En queden exempts els grans establiments comercials i les botigues noves, les quals tindran l'obligació d'adaptar-se a la Llei des del primer moment. Una altra acció

conjunta de les dues direccions generals és la de repartir de franc cartells de rebaixes i horaris normalitzats als comerciants.

Un dels problemes que té la Llei és que no regeix sobre els bars i restaurants, els quals no són considerats comerços sinó que depenen de la Conselleria de Turisme, cosa que implica que els drets lingüístics dels seus clients no estiguin protegits per la Llei de comerç i que no tinguin l'obligació ni de retolar en català ni d'oferir les cartes dels seus productes en la nostra llengua. Caldria, per tant, una nova normativa que cobrés aquest buit,

El comerciants demanaven fa temps una llei pròpia per a les Illes Balears

que ben bé podria formar part de la propera reforma de la Llei d'ordenació turística, tants de pics promesa, però mai investida.

Una altra pretensió de la Llei és fomentar els productes propis de la nostra terra, per a la qual cosa es crea un distintiu específic, el d'establiment col·laborador, per als comerços que tinguin a la venda més del cinquanta per cent d'aliments o de productes que siguin tradicionals de les Illes Balears.

Sebastiana Moranta

**«Cap família anirà de vacances
si els seus fills són a primera línia de combat»**

PEP MINIHESA

L'empresària turística Sebastiana Moranta Fornells (Muro) inicia l'entrevista amb un «no!» rotund a la pregunta sobre la seva data de naixement. La copropietària i codirectora de l'Hotel Son Bauló, presidenta de l'Associació Hotelera de Can Picafort (38 establiments turístics i quasi 10.000 places hoteleres) i vicepresidenta de la Federació Empresarial Hotelera de Mallorca salvaguarda la seva edat sota un somriure i amb incredulitat davant la manca d'insistència per conèixer la seva arribada en aquest món. «Tot i que està publicada en un caramull de llocs, comença a no agradar-me dir-la, això significa que comenc a ser vella» [rialles].

Entrevista

Aquesta tècnica en Empresa i Administració Turística, que ha après l'ofici «dins el negoci familiar», i llicenciada en Història de l'Art (l'any 2000 publicà l'assaig *El conjunt retaulístic de l'església parroquial de Santa Margalida*, publicat per l'Ajuntament de San-

ben moltes dones empresàries, directores i càrrecs intermedis d'importància. L'hoteleria és un subsector econòmic en el qual la dona té més incidència en llocs de feina amb capacitat de decisió.

prenc per què no hi ha més dones amb càrrecs rellevants. Tal vegada són més intel·ligents i no volen tenir tant de trull [rialles].

–Quina és la vostra actitud davant una possible guerra a l'Iraq?

–La guerra, no la vol ningú ni és bona per a ningú. Ens hauria d'espantar aquesta opció. Com a persona no m'agrada la guerra. I com a empresària turística, un conflicte bèl·lic és absolutament negatiu per a qualsevol dels nostres interessos. Ni individualment ni com a sector podem estar a favor de cap guerra. De totes maneres, les coses mai no són tan simples. Per res del món podria ser president de Govern i prendre una decisió d'aquesta envergadura.

–Un conflicte bèl·lic al Pròxim Orient implicarà un desviament de turistes a les Illes Balears?

«No hi ha dones al capdavant de l'associacionisme turístic»

ta Margalida i la Banca March), defensava poc després d'haver estat nomenada presidenta dels hotelers de Can Picafort que «ningú no hauria d'estar en un càrrec més de dos anys».

–Com s'explica que dugueu 10 anys al capdavant de l'AHCP i cinc a la Junta Directiva de la FEHM?

–El temps vola i no te n'adones. Quan vaig passar a formar part de la JD de la FEHM no podia abandonar la presidència de l'Associació, perquè hauria hagut de deixar l'òrgan rector de la Federació. Un altre factor ha estat que has de tenir qualcú que et vulgui substituir, cosa que no és fàcil d'aconseguir. També et sap greu que els projectes no tinguin continuïtat.

–El subsector turístic balear és masculista?

–No. Hi ha moltes dones al capdavant de la gestió privada d'empreses turístiques, però cap al capdavant de l'associacionisme, excepte el meu cas. Fins ara, a Mallorca, he estat l'única. En l'empresa privada, sí que es tro-

tampoc no en tenc una explicació. Les dones que pertanyen a l'AHCP són les que col·laboren més i les que tiren endavant més projectes. Podria ser afinitat entre dones [rialles], però les gerents que participen en les assemblees de la FEHM també duen moltes iniciatives. Sembla que tenen més empena que els homes [rialles]. Per la feina que fan i l'interès que tenen dins les associacions, no com-

–Hi ha desinterès per defensar els fins comuns?

–No hi té res a veure, però

Ses Piules

Estudi
de
Perruqueria

Carrer de la Riera, núm. 3, 1r - 07003 - Palma - Tel. 971 71 80 37

ESTOP
ESTUDIS TOPOGRÀFICS
FOTOGRAFIA-TOPOGRAFIA-PROJECTES

- Plànols Topogràfics
 - Medicions
 - Replanteigs
- Fotografies Aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat Aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes Agrícoles
- Estudis Mediambient

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

—No. En el moment que hi ha una confrontació internacional la primera reacció de la gent és romandre a casa seva. El turista ja no té en compte si la destinació de vacances és segura o no. Esperen com es desenvolupa aquesta inestabilitat. La segona conseqüència és que sempre hi ha una crisi econòmica darrere de tot conflicte bèl·lic. I si hi ha una crisi econòmica, la gent no té doblers per viatjar. El tercer factor és que la Gran Bretanya, un dels nostres principals mercats emissors, es vol implicar a fons en aquesta guerra. Aquest fet suposarà una pèrdua de visitants. Cap família anirà de vacances si el/s seu/s fill/s són a primera línia de combat.

—Les conseqüències per a l'activitat turística d'una confrontació amb l'Iraq i les de la guerra del Golf seran semblants?

—Les conseqüències de la possible guerra contra l'Iraq seran encara més greus per al subsector turístic que les patides per la guerra del Golf. Aquesta darrere fou abans de la temporada alta i fou curta, mentre que a hores d'ara ens movem dins l'incertesa. Aquesta manca de decisió provoca que les reserves de paquets turístics estiguin totalment paralitzades. A més a més, una confrontació bèl·lica amb l'Iraq tampoc no és comparable amb el conflicte balcànic o amb la continuïtat dels atemptats terroristes a Egipte o Israel, ja que aquests han estat i són confrontacions de llarga durada i aquestes zones es tornen i són insegures per als turistes. De cap de les maneres hem de fonamentar la indústria turística illenca com a refugi dels problemes d'una altra banda.

Hem de fomentar que el turista vulgui venir a l'arxipèlag balear per gust i hem de descartar l'opció que vingui aquí perquè no pot anar a una altra banda. Si sempre haguéssim d'estar pendent de les desgràcies alienes, seria molt trist. Cal subratllar que aquests desviaments de turistes cap a les Illes Balears han estat puntuals.

—La guerra contra l'Iraq aturará l'esperat revifament econòmic del mercat turístic per al bienni 2004-2005?

—El conflicte bèl·lic amb l'Iraq ha distorsionat totes les previsions. Sense el renou dels tambors de guerra de fons, Europa esperava una recuperació econòmica a final de l'any 2004, mentre que els Estats Units i el Japó haurien d'esperar fins al 2005.

—La pròxima fira ITB de Berlín serà una olla a pressió de nervis?

—Hi ha majoristes de viatges que ja han anunciat que no aniran a l'ITB, que la donen per perduda. Malauradament, l'única manera que hi haurà per incentivar la gent perquè viatgi serà mitjançant l'abaratiment de preus. Enguany els preus dels hotels s'han mantingut o han baixat respecte de l'any passat. Som en un temps molt difícil, en l'exercici del 2003 ningú no anirà a treure profit, sinó a empatar, i si no pots, encara que es perdi, s'intentarà mantenir la quota de mercat per, quan arribin temps millors, remuntar. Amb aquesta conjuntura, tothom intentarà abaratir el mercat per reactivar-lo. És normal que el majorista TUI demani enguany al Govern de les Illes Balears l'ajorna-

llum i gas
amb més energia que mai

E gesa endesa

FONO
902 500 902
GESA

AVARIES: 902 534 902

ment de l'aplicació de l'ecotaxa, tot i que l'Executiu Antich insisteix a posar un impost extraordinari i l'augmenti.

–Amb quin objectiu anirà el subsector turístic illenc a l'ITB de Berlín?

–En època de recessió i de conflictes allò que es vol aconseguir és estimular la demanda de productes de vacances. De totes maneres, el 2003 serà un any molt dolent per a la indústria turística amb guerra o sense, però amb guerra serà catastròfic.

–L'arxipèlag balear ha desatès el mercat emissor alemany o no ha sabut adaptar-se a la seva crisi interna?

–Si el problema fos la crisi interna alemanya, l'arxipèlag balear hauria baixat el nombre de turistes germànics igual que la resta de les nostres destinacions competidores. En canvi, aquí, el retall ha estat abismalment més fort. La recessió econòmica a Alemanya és la causa més important de la caiguda del turisme alemany, però sense oblidar l'impost turístic.

L'ecotaxa ha afectat, més que per allò que s'ha de pagar, per culpar els visitants alemanys del deteriorament de les Illes Balears. Aquesta acusació ha fet perdre el gran amor que tenien els germànics per Mallorca. Entre moltes altres causes: segones residències, vols a baix cost, etc.

–El turista alemany se sent maltractat pels illencs?

–L'alemany es fa una idea de la rebuda que l'espera quan arribi a l'arxipèlag balear a través dels mitjans de comunicació. Les notícies que s'han reflectit en aquests darrers anys han estat molt negatives. Arriba un moment que el germànic se les creu, sigui veritat o no ho sigui, i es crea aquest sentiment de rebuig.

–Com es pot recuperar la confiança dels alemanys?

–En primer lloc, s'hauria de llevar l'impost turístic. A continuació, se'ls ha de fer saber que volem que vinguin de vacances a la nostra terra. Entre altres remeis.

–La manca d'enteniment en pro-

moció entre hotelers i Govern resta esforços?

–Els hotelers entenem que promocionar un impost no és promoció. Nosaltres pensam que d'aquesta manera allunyam el turisme germànic de les Illes Balears. Ambdós, dins la nostra àrea, feim allò que bonament sabem i podem. Ara, si funciona o ens semblen correcta les actuacions de cada una de les parts, això ja és diferent.

–Es pot captar el turisme de *seat only*?

–És un altre tipus de turisme que no hem tingut en compte. Quan la gent parla de turisme té el clixé de l'establiment turístic. Aquest és el 50 per cent del turisme que ve a l'arxipèlag balear. L'altra meitat és una classe de turisme que no tenim regulat, que no paga impostos, que consumeix territori, que crea pocs llocs de feina, però és turisme i hem d'integrar-lo dins la nostra estructura. El món del turisme evoluciona i hem d'adaptar-nos. No pots fer-los anar per allà on tu vols. És qui consumeix qui et diu què vol, i no qui ven qui diu allò que ha de menjar.

Fòrum OCB:

Els candidats a les presidències de les Illes Balears, Catalunya i el País Valencià a examen

Pasqual Maragall

Els àmbits polític, econòmic, cultural i social de les Illes Balears foren presents al sopar cívic en honor a Pasqual Maragall al Gran Hotel Son Nét.

El president del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)-Ciutadans pel Canvi (CpC) i candidat a la Generalitat de Catalunya, Pasqual Maragall, obrí divendres, dia 31 de gener, el primer cicle de l'any 2003 del Fòrum OCB: «Els candidats a les presidències de les Illes Balears, Catalunya i el País Valencià a examen». Amb aquest cicle, l'Obra Cultural Balear vol posar a l'abast dels ciutadans de l'arxipèlag balear els programes electorals dels aspirants a governar els territoris de parla catalana, amb especial esment a les seves iniciatives lingüístiques, culturals i de col·laboració entre aquestes comunitats.

A la sala d'actes de la Banca March, Pasqual Maragall oferí al capvespre a Palma una conferència, presentada

pel periodista Matías Vallés, sobre «Catalunya i les Illes Balears, dins una Espanya plural». El líder dels socialistes catalans apostà per un model d'Estat espanyol en què les cultures catalana, basca, gallega i espanyola convisquin sense enfrontaments. Aplaudí el Pacte de Progrés com a via per assolir el Govern de les Illes Balears. I rebutjà el suport incondicional per atacar l'Iraq del president d'Espanya, José María Aznar, al seu homòleg nord-americà, George W. Bush. Acabada la conferència, l'OCB organitzà un sopar cívic al Gran Hotel Son Nét (Puigpunyent) amb motiu de la visita a Mallorca del candidat socialista a la Generalitat de Catalunya. En aquest sopar, hi assistiren un centenar de persones en representació dels àmbits polític, eco-

nòmic, cultural i social de les Illes Balears.

El president del PSC-CpC ha estat el primer convidat del cicle del Fòrum OCB «Els candidats a les presidències de les Illes Balears, Catalunya i el País Valencià a examen» d'una llista formada pels també candidats a la Generalitat de Catalunya: Josep-Lluís Carod-Rovira (ERC), Artur Mas (CiU), Josep Piqué (PP) i Joan Saura (IC-EUiA); a la Generalitat Valenciana: Francesc Camps (PP), Pere Mayor (BNV), Joan Ignasi Pla (PSPV) i Joan Ribó (l'Entesa: EU-V-EV), i al Govern de les Illes Balears: Francesc Antich (PSIB-PSOE), Maria Antònia Munar (UM), Pere Sampol (PSM-EN) i els que nomenin EU, EV i PP.

Les explicacions de l'historiador i guia cultural Gaspar Valero sobre les clastres mallorquines foren un referent en aquest itinerari cultural.

Rememorant lletres i arquitectura nevades a Palma

La neu i el fred de divendres 31 de gener atorgaren una imatge inèdita durant el recorregut literari i patrimonial per la ciutat antiga de Palma que l'OCB i l'historiador i guia cultural Gaspar Valero organitzaren al migdia a un Pasqual Maragall interessat a retre homenatge al seu padrí, el poeta Joan Maragall, i a la Renaixença mallorquina, en el decurs de la seva jor-

La plaça de Sant Eulàlia endinsà la comitiva dins l'àrea més antiga de Palma.

nada a Mallorca. Cal ressenyar que Joan Maragall mantingué una gran relació amb Mallorca i féu d'introducció dels escriptors i prohoms de la intel·lectualitat mallorquina a Catalunya, com fou el cas de Joan Alcover, Miquel Costa i Llobera, Miquel dels Sants Oliver i Gabriel Alomar, entre d'altres. El president del PSC-CpC també visità el carrer de Palma dedicat al seu padrí. La decisió d'anomenar aquesta via amb el nom del poeta català fou presa pels membres del Consistori palmesà de la II República el 5 de juliol de 1933. Al carrer de Sant Miquel, «per on entrà per primera vegada Jaume I a Madina Mayurqa» indicà Valero, es donà el sus de sortida a l'itinerari cultural. Es visità el número 53, Can Contestí, casal senyorial del segle XVIII, restaurada en el segle XX per l'arquitecte Guillem Forteza per a la família Ques (Can Ques). Seguint les passes del rei En Jaume, Pasqual Maragall, la seva esposa, Diana Garrigosa, i el president de l'OCB, Antoni Mir, entre d'altres, arribaren a l'església de Sant Miquel, «es diu que fou una mesquita», apuntà l'historiador. Deixat enrere el tragí de les rebaixes i la foscor del carrer de Sant Miquel passaren a la llum de la plaça Major, difuminada per l'allau de floquets de neu que queien en aquest punt de la passejada i que ja foren permanents companys de la comitiva fins al final del recorregut a la plaça de la Llotja. Tot i les inclemències del temps, superades gràcies als paraigües i al desafiament a la grip, es llegiren les plaques dedicada a Ramon Llull i com-

memorativa del 25è aniversari de la històrica manifestació «Per l'autonomia» de les Illes Balears (29/10/77-29/10/02).

Abans de trepitjar el carrer de Colom, el guia cultural destacà l'edifici modernista L'Àguila i la figura del seu dissenyador, l'arquitecte Forteza-Rei. El líder dels socialistes catalans aprofità l'aturada a la plaça del Marquès del Palmer per comentar que «el modernisme de Domènech fou més elegant». El carrer de Colom serví Gaspar Valero per informar el candidat a la Generalitat de Catalunya sobre la dualitat del Colom agermanat i el Colón descobridor.

Superats els canvis de nomenclatura de la via del descobridor d'Amèrica, sortiren novament a cel obert, la plaça de Cort. L'olivera mil·lenària al quilòmetre zero de Mallorca cridà l'atenció de Pasqual Maragall. Instant que aprofità el president de l'OCB per ressenyar que aquesta espècie d'arbre «és una figura significativa en la literatura pròpia de les Illes Balears».

A petició del president del PSC-CpC es visità l'interior de l'Ajuntament de Palma. L'exbatle de Barcelona mostrà un gran interès per veure el quadre de Jaume I i el vitrall amb l'escut de la Ciutat Comtal de la Sala de Plens de la Casa Consistorial. Pasqual Maragall féu gala d'erudició i contà que «unes 40 localitats de la província de Barcelona tenen l'escut

barceloní, ja que antigament els seus membres demanaren formar part del Consell de Cent, perquè els protegís; aquest fet provocà que es convertiren en noms de carrer de Barcelona».

Després de la visita a l'Ajuntament de Palma, el grup comitiva s'endinsà a l'àrea més antiga de Palma a través del carrer d'en Morey i els seus voltants, on els vestigis romans, les restes islàmiques i els monuments medievals s'entremesclen amb les clastes mallorquines i els palaus del segle XVIII. L'aturada a Can Olesa significà la primera referència literària del recorregut: Miquel dels Sants Oliver. La sortida del laberint urbanístic de la ciutat antiga de Palma donà pas a la vista panoràmica de la badia de Palma d'esquenes a la Seu, visió que aprofità Gaspar Valero per pronunciar un vers de Santiago Rusiñol: «Seu i admira». El candidat socialista a la Generalitat de Catalunya escoltà amb molta cura les explicacions al voltant d'una de les obres magnes del gòtic mediterrani, la catedral de Palma. Just davant del portal major de la Seu un fort oratge i una ventada de neu impedí que la comitiva es mogués. En aquest instant, Pasqual Maragall demanà asil a l'Almudaina, amb l'obtenció de l'Exèrcit d'un no rotund com a ajuda humanitària.

L'escriptor i periodista Biel Mesquida emocionà Pasqual Maragall amb el recital del poemari de Joan Alcover.

El candidat socialista a la Generalitat de Catalunya i el president del Govern de les Illes Balears conversaren de manera distesa a l'interior de la Llotja.

Un pic superada l'oposició climatològica, arribaren a la plaça de la Reina, on l'escriptor i periodista Biel Mesquida esperava el grup per retre homenatge al poeta Joan Maragall i els prohoms de la Renaixença mallorquina. El monument alcoverià serví com a escenari per a la magistral declamació d'un dels poemes de Joan Alcover, «Als autors d'«Horacianes» –Miquel Costa i Llobera– i «Enllà» –Joan Maragall–», a càrrec d'un inspirat Mesquida. La bellesa recitativa de l'escriptor i periodista mallorquí li dugué bons records al batle de la Barcelona olímpica, que sorprengué a tothom recitant uns versos del poema alcoverià «La relíquia». Aquest petit impuls fou suficient perquè Biel Mesquida demostrés la seva memorística i dots recitatives per finalitzar d'una tacada i sense alenar la resta del poema. Però aquest mà a mà, Maragall *versus* Mesquida, acabà amb una fàcil victòria per a l'escriptor i periodista mallorquí, que a petició d'un emocionat president del PSC-CpC recità sota una perenne nevada el poema de Joan Alcover «La serra». Pasqual Maragall explicà que les darreres paraules amb seny pronunciades pel seu pare abans de morir fou aquesta composició.

La Llotja i la figura de l'arquitecte Guillem Sagrera culminà un ràpid itinerari per la història de Palma. L'interior d'aquesta arquitectura civil es convertí en punt de trobada del candidat socialista a la Generalitat de

Catalunya amb el president del Govern de les Illes Balears, Francesc Antich, qui arribà escortat pel director general de Presidència, Pere Fullana. L'exposició i la música de l'arquitecte japonès Toyo Ito a l'interior de la Llotja decorà i musicà una conversa entre companys socialistes.

El quadre de Jaume I de la Sala de Plens de l'Ajuntament de Palma presidí la visita a la Casa Consistorial.

Pasqual Maragall, entusiasme sense sigles

Només estic aquí com a prova que l'Obra Cultural Balear no ha volgut organitzar un acte partidista. Abans d'improvisar unes paraules que duc escrites, vull destacar que, fins i tot els qui no tenim la fortuna de ser progressistes, sentim enveja dels qui poden votar Pasqual Maragall, i també dels qui poden decidir no votar el candidat socialista a la Generalitat, ja que la seva talla de referent es defineix tant per adhesió com per objecció. Els electors de les Balears no gaudim d'un privilegi semblant. Ningú no presumiria seriosament de no haver votat Jaume Matas, per posar un exemple fàcil. Per això, li demanaria al nostre conferenciant que, com ja ha fet un gloriós i bel·licós estadista anomenat Aznar, també ell es presenti al darrer lloc d'una llista electoral mallorquina. Així ens podrem vanagloriar excepcionalment i dir «m'ho he pensat molt, i finalment he decidit votar, o no votar, Maragall».

Aquest polític d'aspecte «estudiadament desordenat», per agafar l'expressió de Pla, quadra amb el pressupòsit de Foucault, quan precisava que «allò important no són les posicions, sinó les trajectòries». A Maragall se li demana més que una gestió i genera un entusiasme per si mateix, sense necessitat d'una estructura o d'un partit que l'envolti. Amb això no vull descartar que també el votin els socialistes, Catalunya no és les Balears. Aquesta aurèola individualista i quasi mítica del nét de Joan Maragall té el perill de magnificar una hipotètica decepció posterior; però, de moment, el primer èxit de la reencarnació o segona vinguda d'aquest candidat ha consistit, després d'un quart de segle de pujolisme, a polaritzar des de l'oposició el protagonisme de la vida catalana. L'han acusat fins i tot de governar a Aragó. De moment no teledirigeix les Balears, comunitat molt més complicada. El batle olímpic va controlar i conrear magistralment les especulacions sobre el seu retorn, sabedor com Borges que «les paraules SEMPRE i MAI no estan autoritzades a l'ésser humà». La bicefàlia del PSC, amb el primer secretari José Montilla, és una altra mostra d'astúcia

i de sensibilitat demogràfica.

A Maragall li facilita la precampanya un candidat rival que seu a primera fila de la llotja del Nou Camp la nit que el Barça es goleja dos a quatre pel València. Artur Mas té la mandíbula oportuna, però en el lloc inoportú i en el moment inoportú. Aquell partit de futbol pot haver resultat més fatídic per al fill polític de Pujol que per a Van Gaal mateix. En el futur, serà difícil esbrinar si ha estat derrotat per Maragall o pel Barça. Les enquestes parlen ara de vuit punts a favor del president del PSC. En llenguatge hípic, diríem que li du vuit mandíbules d'avantatge al segon classificat, la qual cosa no és necessàriament negativa per al seu rival, perquè Artur Mas fa cara que, si perdés les eleccions, es trauria un pes del damunt. Per altra banda, el poder que assoliria un Maragall president obliga a considerar elements de fricció amb el PSOE de Zapatero.

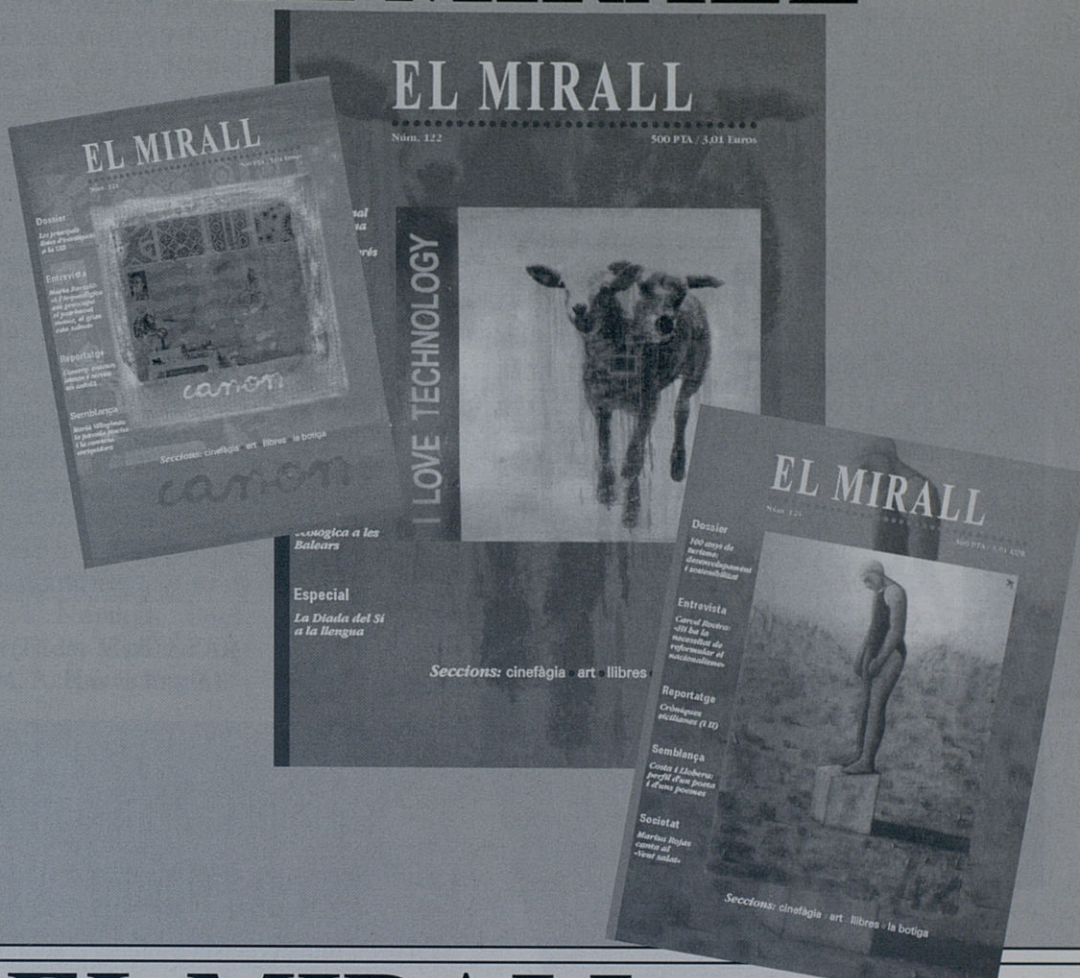
Maragall no ha amagat els seus plantejaments sobre el model d'Estat, que avui analitzarà forçosament en una conferència que ha titulat «Catalunya i Balears dins una Espanya plural». El seu «federalisme asimètric» va més enllà d'una feliç expressió, i la fórmula federal va ser assumida per Zapatero en el XXXV Congrés del PSOE. El federalisme asimètric recobra actualitat ara que un gloriós i bel·licós jurista anomenat Jiménez de Parga es postula com a president del Tribunal Anticonstitucional, i carrega contra les «comunitats històriques» perquè ell només entén de «comunitats prehistòriques». Què serà de les Balears en aquesta geometria política? La doble i triple insularitat denunciada per l'eurodiputada socialista de Menorca Carmen Díez de Rivera al Parlament Europeu té la seva transposició en un doble provincianisme, allò que Joan Estelrich rebutjava quant a «consciència de la pròpia inferioritat irredimible». Aquest sentiment d'inferioritat impregna sovint les relacions de les Balears amb Catalunya, Espanya, i de vegades, amb si mateixa. Maragall se'n desfà sense currículum, la seva categoria s'imposa per sobre dels càrrecs successius que ocupa. Fins i tot se li ha perdonat el crim més greu de la

societat actual: l'edat. Catalunya com a demarcació no se li fa petita, sinó que ell fa gran Catalunya. Té encara més mèrit que el candidat socialista es destapàs en una institució presumptament vicària com és un ajuntament, molt abans que precisament un onze de setembre Giuliani demostràs a Nova York els components quasi espirituals de la figura de batle. Maragall va situar la seva ciutat a altura olímpica. Va convertir Barcelona en una de les destinacions més desitjades del món, els nord-americans mateixos que volen aniquilar Iraq varen proposar que els Jocs Olímpics s'instal·lassin definitivament a Barcelona. Poca cosa a veure amb la Palma cursi que cuinen Rodríguez i el seu escolà Fageda.

Maragall figura al palmarès dels grans batles mundials contemporanis, en companyia de Rutelli a Roma o el valent palermità Leoluca Orlando a Sicília. Quant a la relació política del candidat socialista amb les Balears, va ser el primer defensor aferrissat del Pacte de Progrés, construcció innovadora que, paradoxalment, ha tingut més creients lluny de les Balears que a la nostra comunitat i que a l'interior del Pacte mateix. El pronunciament favorable de Maragall va contrastar amb els comentaris històrics del seu correligionari i batle corunyes Francisco Vázquez, el qual va culpar l'aliança balear de la derrota estrepitosa del PSOE a les generals del 2000. Si el conferenciant d'avui ha de governar un dia Catalunya amb una formació semblant al Pacte i necessita emocions fortes, li podem transferir Maria Antònia Munar. Evidentment, també hi ha un costat feble. Maragall ha estat acusat d'impuntual, expeditiu i d'estats d'ànim canviants. Poden ser dèficits insuportables a Catalunya, potser a Cantàbria o Andalusia, però, amb el que hem patit a les Balears des de la creació de l'autonomia, no semblen gaire tràgics. Ara correspon a ell encaixar les Balears, Catalunya i Espanya, tres peces d'un trencaclosques o trencasomnis de difícil resolució.

Text de la presentació del conferenciant a càrrec de Matías Vallés, periodista.

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

DNI _____

Adreça _____

Núm. _____ Pis _____

Codi postal _____ Població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 25 euros de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura

Agència/Oficina _____

DC _____ Cte./Lta. núm. _____

El Mirall, present al saló Expolangues de París

Uns quants exemplars d'EL MIRALL van viatjar fins a la Grande Halle de la Villette de París per ser exposats a la parada dedicada a la llengua catalana que hi va muntar l'Institut Ramon Llull (IRL) en el marc del saló Expolangues, celebrat entre els dies vint-i-nou de gener i u de febrer. L'Expolangues és una de les fires sobre llengües més importants del món, en què

es troben no solament experts en la matèria sinó també personal no espe-

cialitzat. A més de mostrar les darrers innovacions lingüístiques, Expolangues és un aparador de les cultures del món. Amb vint-i-un anys d'història, l'any passat acollia més de dues-centes parades de vint-i-dos països, i la xifra de visitants va superar els vint mil.

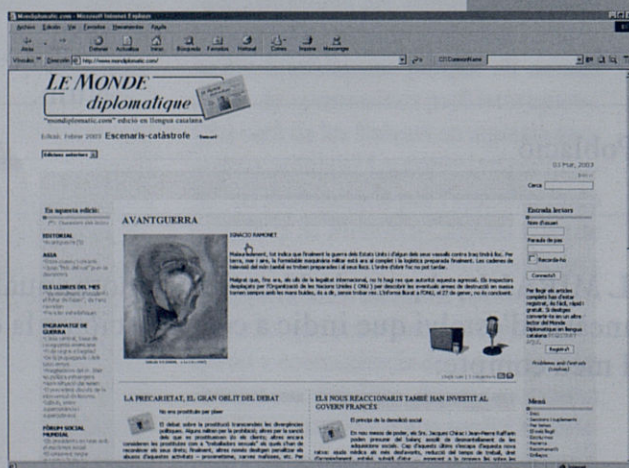
A part de mostrar tot tipus de material per aprendre el català i per explicar l'abast geogràfic i demogràfic de la nostra llengua, a la parada de l'Institut Ramon Llull s'hi han fet unes classes d'introducció al català, a càrrec del tècnic de l'Àrea de Llengua de l'IRL, Ignasi Massaguer, un dels artífexs del curs en línia Speakcat. També s'hi oferiren una selecció d'obres literàries, teatrals i musicals.

«Le Monde Diplomatique» estrena web en català

La prestigiosa revista francesa d'actualitat internacional *Le Monde Diplomatique*, dirigida per Ignacio Ramonet, ja es pot llegir en català, encara que només a Internet. L'adreça de la versió digital és <www.mondiplomatic.com>. El web és de periodicitat mensual i consta, per una part, dels continguts traduïts de l'edició francesa, i, per l'altra, d'una secció que inclou material elaborat per la delegació andorrana de l'organització no governamental ATTAC, la qual és la responsable de l'edició catalana. A més de la versió francesa, la publicació té moltes edicions estrangeres; totes plegades tenen un tiratge superior al milió d'exemplars.

Cal esmentar que *Le Monde Diplomatique* va ser l'origen de l'Associació Ciutadana pel Control Democràtic dels Mercats Financiers i Institucions Corresponsables, més coneguda com ATTAC, que a Mallorca és presidida per Josep Suárez. ATTAC va impulsar, igualment, l'organització del Fòrum Social Mundial a Porto Alegre, que acaba de fer la tercera convocatòria.

ATTAC, que a Mallorca és presidida per Josep Suárez. ATTAC va impulsar, igualment, l'organització del Fòrum Social Mundial a Porto Alegre, que acaba de fer la tercera convocatòria.

II Jornades d'Immigració i Acolliment Lingüístic

Entre els propers dies catorze i vint-i-dos de febrer se celebraran al ParcBit les II Jornades d'Immigració i Acolliment Lingüístic, organitzades per la Direcció General de Política Lingüística del Govern de les Illes Balears.

Les jornades volen ser un punt d'encontre entre tots els interessats en aquests temes, però van especialment adreçades tant al professorat que en aquests moments treballa amb col·lectius que provenen de la immigració recent com als que en el futur hagin d'atendre els immigrants. A les jornades hi acudirán ponents de Catalunya (Carles Bertran i Norman Coe), d'Eivissa (Isidor Mari) i d'Alemanya (M. A. Havva Engin).

El PP s'oposa a la reforma de l'Estatut d'autonomia

Davant la proposta del PSM de reformar l'Estatut d'autonomia per poder assumir més competències i canviar el sistema de finançament, el Partit Popular ha manifestat que no n'és partidari, ja que, segons aquest partit «ara tenim un nivell de competències com el de les comunitats històriques i nosaltres estam còmodes amb aquest estatut». Tanmateix, el secretari general mateix dels populars illencs, José María Rodríguez, no va descartar que en un futur puguin donar suport a una reforma que permeti augmentar el grau d'autogovern.

Setmana del Llibre en Català

Del dia catorze al dia vint-i-tres de febrer el recinte firal de Fires i Congressos de Palma va acollir la XIV edició de la Setmana del Llibre en Català, simultàniament amb moltes altres ciutats, com Barcelona, Girona, Lleida, Tarragona i, fins i tot, Nova York.

Una superfície de mil cent metres quadrats va servir per mostrar els llibres que aportin les llibreries Aloma-Selecta, Colom, Drac Màgic, Jaume del Montsó, Mallorca, Norma Còmics i Quart Creixent.

A part de l'exposició i venda de llibres, es varen celebrar altres activitats, com ara actuacions teatrals i presentacions de llibres.

La Setmana del Llibre en Català està promoguda pel Gremi de Llibreters, el Consell de Mallorca i el Govern de les Illes Balears.

Miscel·lània

Agustín el Casta

«M'agrada jugar amb la ingenuïtat»

JOAN FÀBREGUES

Agustín Martínez va néixer a Granada.

A Mallorca hi va arribar als sis mesos, lògicament en els braços de la seva mare.

Quan estava a punt de complir els trenta, un dia li varen dir que havia de fer una petita actuació en un hotel, del qual era sòcia la seva germana, i que ell actuaria aquella nit amb el nom artístic d'Agustín el Castañuelas. Davant tan *insolent* nom, Martínez va negociar i va sortir a l'escenari com a Agustín el Casta, un nom que, per desgrà-

cia, no pot canviar. Ens confessa, «el meu nom artístic és horrorós, no m'agrada gens. El que passa és que la gent em coneix així i m'he d'aguantar» —ens diu amb resignació. El còmic, que compleix dia si i dia també al local de Cala Gamba, té ganes de fer el bot a la Península i projectar els seus personatges tan caracteritzats cap a l'infinit. De moment ha fabricat sis espectacles: *Quién dijo pena?*, *Mel i sucre* i *Empalma como puedas*, els tres al costat de La Nervio, quan formaven el duo Arrebató, i en solitari ha fet *La magraneta atòmica*, *Cala Gamba Futbol Club* i *Alegría de vivir*.

—El vostre cas és molt atípic. Éreu funcionari d'Hisenda i no havíeu fet res en el món artístic fins que als 29 anys va sorgir Agustín el Casta i pujàreu al cel.

—És cert. No tenia gens d'experiència prèvia. Tot això va ser una casualitat. Un grup de persones teníem un hotel a Ciutat Jardí. I bé, resulta que un dia havien de fer un espectacle per petició del guia i dirigit a un grup d'austriacs. Com que no podíem pagar l'espectacle perquè no teníem un duro, vàrem llogar unes camises de flamenc i uns vestits per a la cuinera, la cambrera i jo, que era el germà d'una de les sòcies. Així em vaig ficar allà enmig per donar una mà. I va resultar un èxit total. Allà va començar tot. Després vàrem muntar el

local de Cala Gamba, que abans havia estat el saló del regne dels testimonis de Jehovà. Quan vàrem posar en marxa el local tampoc no teníem una idea preconcebuda de què faríem, però a poc a poc vàrem fer coses. I ara ja n'han passat deu anys.

–Voleu dir que fins llavors no havíeu tingut inquietuds artístiques?

–En tenia, però era una cosa amagada, que no treia perquè no trobava el lloc o el que fos... però que era en el meu caràcter. En tot cas, crec en la providència o el destí, i pens que un de vegades no cerca el camí sinó que és el camí que et troba a tu.

–Fa deu anys que començaren els vostres xous a Cala Gamba. Com sorgiren els personatges? Foren producte d'una conversa de cafè o ja teníeu una idea preconcebuda i estructurada de Lorenzo Llamas?

–Tots han nascut igual. Hi ha hagut personatges que han nascut i no han tingut una continuació. Quan es munta un espectacle, els números no duren una hora o 45 minuts sinó 15 o 20 minuts. Llavors un pot fer quatre números i a partir d'aquí, una vegada que estrén un xou, aquest es converteix en una màquina de fer proves. Vaig provant. Hi ha números que tenen més o manco força. És una selecció natural. Aquells que no agraden són eliminats. Queden els que queden i a partir d'aquí es treballa damunt l'escenari i amb el públic davant. Improvis però també faig com la Real Academia: una vegada que improvisis, ho fixis i hi donis esplendor.

–Per què creieu que tenen tanta acceptació aquests personatges i provoquen tantes rialles al públic? Pot tenir a veure amb el fet que el públic s'hi veu en part identificat?

–Exactament. La gent s'hi reconeix.

Mira, hi ha una frase que vaig escoltar a la pel·lícula *Amadeus* en què Mozart deia a l'em-

perador en el moment en què discutien fer una òpera còmica o no fer-la: «A vós què us agrada més parlar dels grans mites o riure del perruquer o amb el perruquer?» M'entens? La idea és que el que ens fa més gràcia és allò que tenim més a prop. A partir d'aquí l'únic que un ha de fer és jugar amb el grau adequat d'intensitat i de sensibilitat per fer riure sense ofendre l'espectador. Un còmic o un humorista mai no ha de ferir l'espectador. Només ha de fer riure.

Pens, a més, que el fet de ser d'origen andalús i viure pràcticament a Mallorca des que vaig néixer és una facilitat per a mi. Per una banda, tenc una cultura domèstica andalusa i, per una altra, una cultura mallorquina de carrer, de l'escola, dels amics. Llavors som una simbiosi cultural que em ve molt bé. Em dona punts de vista més amplis. Per exemple, puc veure un grup de mallorquins amb una actitud que per mi tenguí alguna cosa extraïble, normalment coses quotidianes. I ho puc veure tant des de fora com des de dins.

–Quin personatge estimau més?

–Som el pare de tots. Això és una família i per tant els he d'estimar igual. De cara al públic és evident que en Lorenzo, perquè a la gent li agrada molt i per això li don més sortida. Fa un humor molt específic per al públic mallorquí. Però si l'heves a les his-

«Tenc una cultura domèstica andalusa i una cultura mallorquina de carrer»

tòries que ell conta el bany de mallorquinitat, el nucli és universal. Si volgués extrapolar aquesta història del personatge i passar-la a un altre personatge, no tindria cap problema perquè el fons de les històries sempre és universal. Lorenzo és un personatge molt regional, específic, divertit, autèntic i a la gent això li agrada. Però a en Klaus també l'estimo i és un personatge collonut. Igual que el Panky, el Benemérito Civil de la Guardia, Manolo Ortero, Don Diablo... Hi ha tants de personatges que m'han donat alegries... I El Casta, que és el personatge base, crec que és el que té més possibilitats de fer art al cent per cent.

–I el personatge que us és més pròxim?

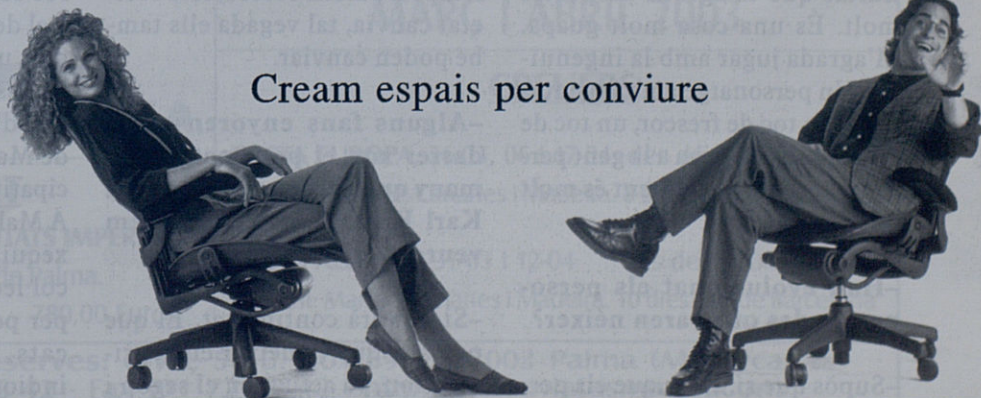
–Fora de l'espectacle no tenc res a veure amb els meus personatges. Al contrari. Dic coses damunt l'escenari que mai no seria capaç de dir a baix. Ho tenc clar. L'escenari et dona una dimensió i som conscient que no és comparable. Som una persona molt més tímida d'allò que es podria pen-

Roldan

C/ Eusebi Estada, 66 - 68
07004 Palma de Mallorca
Tlf. 971 763 666 - Fax 971 763 667
Internet: <http://www.roldan.es>
e-mail: roldanib@roldan.es

Certificat de
Qualitat
ISO 9001-2000 Nº 02.051/4

Cream espais per conivre

sar. Encara més, en la vida normal som molt tímid.

—Per tant, si us haguéssiu de representar, seríeu...

—...més tímid i més beneït que els meus personatges. Tampoc no seria tan ingenu. I els meus personatges tenen una capa d'ingenuïtat que m'agrada respectar molt. És una cosa molt guapa. M'agrada jugar amb la ingenuïtat. Un personatge amb ingenuïtat té un toc de frescor, un toc de tendresa que arriba a la gent perquè la gent normalment és molt bona.

—Han evolucionat els personatges des que varen néixer?

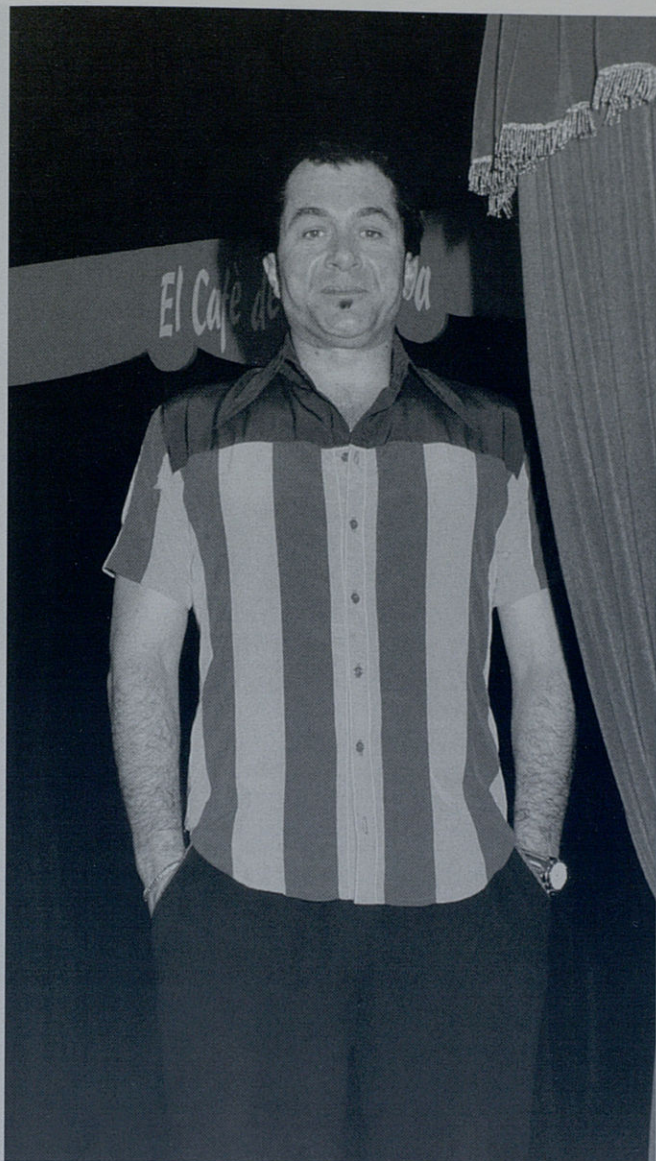
—Supòs que sí. Pens que els per-

sonatges tenen vida pròpia. Les circumstàncies canvien. Les meves circumstàncies internes també poden afectar els meus personatges encara que no sigui tangible i jo no me n'adoni. En tot cas, quan un personatge creat ha funcionat, jo en solc respectar l'estructura. Procur no sortir-me'n. Però, és clar, al llarg del temps li passen coses i, si la societat canvia, tal vegada ells també poden canviar.

—Alguns fans enyoren en el darrer xou el personatge alemany que vol ser mallorquí, en Karl Kartoffeln. El tornarem veure?

—Si, tindrà continuïtat. El que passa és que va néixer en el primer xou, va actuar en el segon i

aquesta vegada descansa. En el seu lloc he posat doctor Tardanza, que venia de la tele. Només hi pot haver 4 personatges en un espectacle i, és clar, algun has de sacrificar. Per exemple, Don Diablo és un personatge que estimo molt però que no he pogut treure més. El que m'agrada molt ara és fer números com «Sálvalo como puedas» o el de les noces a Mallorca. Ara duc un any fent una gira per Eivissa i és una bogeria. El públic d'Eivissa és molt diferent al de Mallorca. És molt més participatiu, més cridaner i expressiu. A Mallorca, perquè el públic s'aixequi, ha de ser com una catarsi col·lectiva. I el públic d'Eivissa per poc que facis ja estan aixecats. Cadascú te la seva indiosincràsia. Em xoca la dife-

rència. Crec que els eivissencs són molt més semblants de caràcter a la gent de València que als d'aquí. Els mallorquins són molt més tímids. Això es nota de forma col·lectiva.

—Per tant, des de la vostra òpti-

ca com definiríeu un mallorquí?

—Els mallorquins tenim defectes però també moltes virtuts. Crec que el que més defineix un mallorquí és que és una persona molt discreta, fet que fa molt fàcil viure aquí. Tal vegada això

sigui un problema a la llarga perquè ve massa gent. No feim renou. En general som una gent que s'adequa molt a les seves circumstàncies, no som gens conflictius i ens estalviem molts de problemes. I a la vegada som una gent conservadora que mira molt per les seves arrels, i això no és tan fàcil de canviar, com molta gent es pensa. També tenim el tema que ens deixam dur un poquet. El que és clar, però, és que tenim més de positiu que de negatiu. Jo no canviaria una característica positiva de nosaltres per una altra d'altra gent que tengui fama de més simpàtica. Mira, això que un sigui més obert en un moment donat em pot tocar molt els collons. M'entens? M'estim més que sigui més discreta i prudent, i crec que aquest prudència es duu fantàsticament aquí.

—Preparau un altre xou? Quins són els vostres projectes de futur?

—Sí, el que passa és que vull treure una altra vegada *Quién dijo pena?*, el primer xou, durant una curta temporada. Del nou xou tenc coses, però sense articular. Tenc pensat fer una campanya l'any que ve pels pobles on no hagi estat gaires vegades. També m'agradaria fer una gira o actuar al Poble Espanyol. I després, *a modus generalis*, amb el temps, voldria fer alguna cosa a la Península. M'agradaria fer-ho per una qüestió personal de projecció.

**Viajes
MARTEL S.A.**
CIBAL 021

CIRCUIT

ESPECIAL MARROC. CIUTATS IMPERIALS.

Grup de sortida de Palma.
del 20 al 27 d' abril 780,00 Euros

MARÇ I ABRIL 2003

CREUERS

COSTA EUROPA, 26-03, 06 i 17-04 des de 1.190,00 Euros
visitant: Marroc, Canaries i Madeira. 8 dies des de Barcelona

COSTA ALLEGRA, 31-03 i 12-04 des de 1.300,00 Euros
visitant: Marroc, Canaries i Madeira. 10 dies des de Barcelona

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · <http://www.viajesmartel.com>

El camí de Muntanya

(de Son Daviu Nou a Bunyola)

Gaspar Valero

En la Mallorca tradicional, el paper econòmic de la ramaderia era molt important. Almenys des del segle XV fins a la primera meitat del segle XX, les guardes d'ovelles de les grans possessions de Mallorca passaven l'hivern –*lahi-vernada*– a les planes de la Marina de Lluçmajor o del migjorn de l'illa, i l'estiu –*l'estiuada*–, a la muntanya. La raó d'aquest moviment és prou clara: per una banda, fugien del fred i de la neu de l'hivern muntanyenc i anaven a la recerca de la bonança de la Marina; per altra part, abandonaven les pastures eixutes i els dies calorosos de l'estiu del migjorn i es dirigien les pastures més alteroses i ufanes de la serra de Tramuntana. Per fer el trasllat del ramat hi havia llargs camins que travessaven bona part de l'illa, normalment anomenats camins de Muntanya. De tant en tant, comptaven amb cisternes, aljubs i basses que permetien l'abeurada del bestiar i dels pastors.

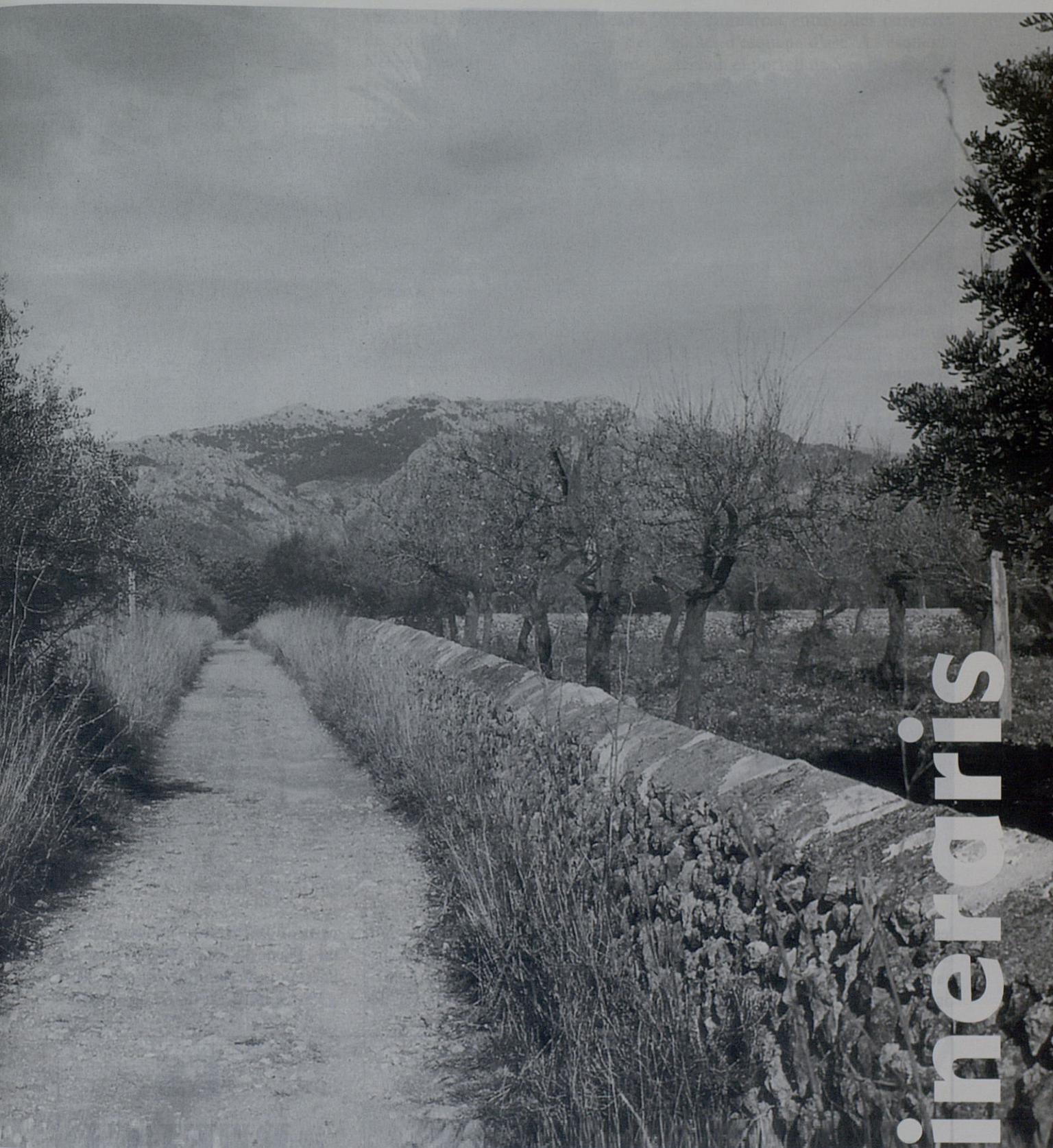
La relació ramadera entre sa Torre (Lluçmajor) i es Teix (Bunyola) es feia a partir d'un dels camins de Muntanya més coneguts de Mallorca. La primera referència històrica que coneixem de la transhumància entre aquestes possessions data de 1494, quan Berenguer de Santacília n'era el propietari. Aquell any, el propietari arrendà 1.500 ovelles, 500 cabres i les pastures de les dues finques, per a nou anys, amb una renda anual, només per les ovelles, de 250 lliures, 25 anyells i 100 fogasses. Els Villalonga, successors dels

Santacília, mantingueren i potenciaren l'activitat de transhumància. En temps de dona Catalina Safortesa i de Togores (1833-1912), viuda de Marià de Villalonga, coneguda com la Gran Cristiana, i en la del seu fill, Josep Francesc

de Villalonga, l'activitat transhumant es mantingué ben viva. Cap al 1932, en època de Marià de Villalonga i Cotoner, fill de Josep Francesc, la transhumància entre sa Torre i es Teix acabà. Segons l'amo Antoni Bestard, de

Camí de Muntanya.

Itineraris

la possessió des Teix, als anys vint pujaven as Teix 500 ovelles de sa Torre, que s'ajuntaven amb les 500 pròpies de la possessió. Segons el seu testimoni, el marquès vell (es refereix a Josep Francesc de Villalonga) havia comprat el pas

per a les ovelles; hi tenia empriu, però hi passava tothom i no estava tancat. Les ovelles de sa Torre es varen aturar d'anar as Teix el 1932. Els roters abandonaren les rotes des Teix i les ovelles no pogueren continuar menjant la pa-

lla i el rostoll que produïen aquestes explotacions agrícoles, que s'estenien per tota la muntanya des Teix. Les pastures habituals només bastaven per a les ovelles de la possessió.

El camí de Muntanya de sa Torre a

les muntanyes des Teix seguia l'itinerari següent: sa Torre – aljub de la Bugaderia – el Puigderros – Son Granada – Son Verí – s'Arenal – ses Cade-

nes – es Pil·larí – Son Sunyer – Son Oms – So na Mansona – (actuals pistes de l'aeroport de Son Sant Joan) – cases de Son Sant Joan Vell – Cas Ti-

nent – Son Ferriol – sa Creu Vermella – Pla de na Tesa – (actuals pistes de l'aeroport de Son Bonet) – Cas Miot – Partió nord-est de Cas Coronell –

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipam per a l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)

Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

Can Ramonell – Partió nord-est de Son Macià – Partió sud-oest de Planera – Son Daviu Nou – Can Arbona – Cas Capellers – Son Pisà – Son Moranta – Caubet Nou – Can Penasso – s'Hostalet – coll de Sòller – cases des Teix.

Itinerari: Son Daviu Nou – Cas Capellers – Son Pisà – Son Moranta – Caubet Nou – Can Suau – vies del tren – Bunyola. Horari aproximat: 3 hores (sense aturades)

Orientacions de camí

Començam l'itinerari al final de la urbanització des Garrovers, al creuer

vora Son Daviu Nou, Planera i el camí de Son Sales (ara dit carrer de Neopàtria). El camí de Muntanya prové del sud-est, ja que passa vora l'actual polígon de Marratxí, per davant el centre sanitari, travessa l'autopista de Palma a Inca per un pont inferior, i voreja després la partió nord-est de Son Macià.

Des de la cruïlla de Planera i de Son Daviu Nou, avançam cap al nord, per camí recte sense asfaltar. A la dreta apareix la nova urbanització de Planera, separada del camí per una reixa de filferro nova, mentre que a l'esquerra parteixen alguns vials de la segregació rústica de Son Daviu Nou. A uns sis minuts de la cruïlla de Planera, el camí es troba envaït per vegeta-

ció, emmarcat entre dues paretetes baixes d'esquena d'ase. A l'esquerra deixam el portell de Son Canals, actualment sense camí i amb les cases que es veuen en ruïnes. Quatre minuts més endavant queda a la dreta un casetó mig enderrocat amb coberta de fibrociment. Dos minuts després arribam a un entreforc de camins, poc abans de Can Arbona. Abandonam el camí més ample, que ens deixaria mot aviat a la carretera vella de Bunyola, i voltam cap a la dreta, al nord-est. Ben aviat, travessam el camí asfaltat i continuam per l'altra banda, amb sòl asfaltat inicialment i amb alguna caseta pels voltants. Entre ametlers i garrovers, passam per davall una conducció elèctrica, i, cinc o

Relojería Española S.L.

Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA

LONGINES

SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

OFFICIAL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
swiss watches

SWISS ARMY

EMPORIO ARMANI

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 • 971 724 344

Fax 971 714 369

Capella de Son Pisà.

sis minuts més endavant de l'antèrior cruïlla, arribam a un camí transversal, que cap a la dreta arribava a Son Sales, i que suposa el final del terme municipal de Marratxí i l'inici del de Bunyola.

A la dreta d'aquest entreforc, en una desviació dos o tres minuts després cap a l'esquerra, arribam a les cases de Cas Capellers. La finca apareix ressenyada al cadastre de 1773, amb el nom en singular; aleshores

mat entre les ales est i nord, amb entrada per la part de la dreta de la façana, un portal de llinda condueix a un espai introduït per dos arcs molt arcaics, de tradició medieval. Un arc de mig punt, ample i baix, que se situa a la dreta, condueix a la tafona, reformada recentment. A la dreta de la claustra, a l'angle sud-est, es conserva la capella; conté un retaule barroc, de pedra, amb dues pilastres jòniques i un

frontó amb marbre negre. Presenta la data de 1797 i és presidit per un Sant Crist. A l'esquerra de les cases, a ponent, hi ha un gran al-

jub, de planta rectangular i coberta de volta de canó.

Des de Cas Capellers tornam enrere per tal de recuperar el camí de Muntanya, que agafam cap a la dreta. A l'esquerra tanca el camí la paret nova de Son Pisanet, i poc després apareix a la dreta el safareig de Cas Capellers. És considerat com el safareig més gran de Mallorca. El seu traçat original fa 70 per 70 metres, tot i que l'actual

cabuda es redueix a 70 m per 10 m. Restes de la síquia que hi conduïa l'aigua provinent de la font de la Vila de Bunyola es poden observar integrades dins la paret que fa partió amb el camí. Després del safareig, a l'esquerra deixam el portell de Son Pisanet i a la dreta una camada que va a Cas Capellers. Alguns minuts més endavant, el camí continua cap a la dreta, deixant de banda a l'esquerra el camí de Son Gavató. Ben aviat ens surt a l'encontre el conjunt de les cases de Son Pisà Vell. Primerament apareix el curiós bloc compost per la capella, amb portal de llinda i la tafona; la capella té dos trams de volta d'aresta, i la tafona conserva només els graners i el trull. Les cases de Son Pisà s'alcen a l'esquerra del camí, davant una carrera; tenen façana de tres plantes d'alçat, amb portal rodó adovellat.

El camí passa per davant les cases de Son Pisà Vell i després volta a l'esquerra i entra en terrenys de Son Vivot, amb les cases que es van apropant. Transitam planerament entre sementers de conreu, i arribam a l'entreforc amb el camí de Son Vivot, on voltam a la dreta; les cases de la possessió queden a l'esquerra. Dos minuts després, arribam a la carretera de Marratxí o de Son Sales (PM-204), a l'altura del km 3,900. Voltam per la carretera, cap a l'esquerra, i anam per l'asfalt alguns minuts, fins que, després de Can Carreres, casa que queda a la dreta, arribam al creuer amb la carretera de Santa Maria a Bunyola (PM-202). Continuem cap a Bunyola i, just després, deixam a l'esquerra la carretera de s'Esgleietta (PM-203). En direcció nord, a la dreta, just després de les pedreres de s'Estremera, abandonam l'asfalt, i, cap a la dreta, avançam pel camí vell, que discorre tangencialment a la carretera. Un poc més endavant, vora el km 6, travessam la carretera per tornar a agafar el camí vell; a la banda dreta de la via, parteix el camí de s'Estremera Vella, mentre que vora el nostre camí, en parteix un altre en línia recta, cap a lle-

El safareig de Cas Capellers és considerat el més gran de Mallorca

era propietat de Jaume Joan Salvà, i es valorà en 1.500 £. Pere d'A. Peña, l'any 1891, en destaca el seu safareig. Una portalada de llinda deixa pas a la claustra. La façana té tres plantes d'alçat, i presenta un rellotge de sol amb la data 1937. Al primer pis, s'hi obren quatre finestres. El portal forà és d'arc rodó. A la dreta de la claustra, l'ala de llevant acull els estables, amb coberta de volta d'aresta. A l'angle for-

beig; es tracta del camí dels Establlits de Son Muntaner. El camí vell torna a enllaçar amb la carretera i deixa a l'esquerra, vora l'hectòmetre 4, un altre camí dels Establlits. Just després, a la dreta parteix el camí de s'Estremera Nova i a l'esquerra compareix novament el camí vell, asfaltat i interromput per l'edifici d'Emaya, central de captació de s'Estremera; per això, botam la paret seca de la banda dreta del camí, i, per un tiranyet, envoltam l'edifici, de tal manera que recuperam el camí per un estret pas. Aquest camí vell avança envaït de vegetació, entre parets seques i, en poc més de dos-cents metres, després de passar vora la casa dita s'Estalló, que queda a l'esquerra, ens deixa a la carretera vella de Palma (PMV-2031), al lloc on antigament s'aixecava sa Creu Vermella, vora la punta o cruïlla amb la de Santa Maria, on arribam immediatament.

Menys de dos-cents metres més a prop de Bunyola, el camí de Muntanya deixa la carretera i volta a l'esquerra. Avança entre parets,

amb una capa d'asfalt recent, i deixa a l'esquerra les cases de Son Moranta i a la dreta Cas Solleric. Deixam els costerets del puig de Son Moranta i un portell amb el nom de Son Serra a l'esquerra, mentre que a la dreta parteix el camí de Caubet a Bunyola, vora les cases velles de Son Serra i Cotró. Quatre-cents metres més endavant apareixen a la dreta les cases de sa Cantina o Caubet Nou. Tres-cents metres després, el camí arriba vora les vies del tren de Sóller, on hi ha un entreforc de camins. El camí asfaltat continua recte, cap a ponent, en direcció a la carretera de Sóller i al camí de Biniatzar i Raixa, per un pont que passa per davall les vies del tren de Sóller. Mentre, el camí de Muntanya volta a la dreta, cap al nord, sense asfalt i amb pedreny i escombraries. La via del tren discorre a l'esquerra i dos minuts més endavant apareix el pont del tren del camí de Muntanya, fet cap al 1910 específicament per respectar el camí de transhumància. El pont té tres metres d'ample per uns 5,5

m d'alt, i una vintena de llarg, d'extrem a extrem de talús; la coberta és de volta de canó i el sòl apareix empedrat. A l'arrencada del pont el camí volta a l'esquerra i a la sortida torna a voltar a la dreta, recuperant la direcció nord.

Després d'una nova volta a l'esquerra, també tenim a l'esquerra Can Miquel Barons. Just després, passam vora Cas Sardinera, que queda a l'esquerra, i voltam pel camí de la dreta. Alguns minuts després, el camí fa una volta a l'esquerra. En aquest punt, abans d'arribar al torrent de Bunyola i a la carretera de Sóller, on sortirem a l'altura del km 13,900, abandonam el camí de Muntanya i pujam per una rampeta a la dreta, cap a les vies del tren de Sóller. Immediatament hi arribam, i després de nou o deu minuts d'anar per les vies, sortim per la dreta, pel camí de ses Costes, que en deu minuts, després de passar vora Can Bruno i ses Vietes, ens deixa a l'estació de Bunyola, on acabam l'excursió.

Palma. C/ de l'Oli, 6 baixos
Inca. Finestra del Sud Pl. de l'Orgue, 5
Manacor. Casal de la Pau C/ del Pou fondo, 1
Maó. C/ de la Concepció, 15
Ciutadella. C/ de Josepa Rossinyol,
Alaior. C/ de Menor, 21
Ferrerries. Ca na Clara C/ de Ciutadella

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Tendències **cinefàgia**

Al cap i a la fi, el cine

tan sols és una indústria

MATÍAS VALLÉS

Quan l'espectadora es despista i entra en contacte amb una obra mestra —*Sunset Boulevard*, *Casablanca*, *Tot sobre Eva*—, tendeix a pensar que el cine és un art sotmès exclusivament a les lleis de

l'estètica. Llavors cal recordar-li que el final de *Blade Runner* va ser modificat atenent les exigències dels productors, i després que unes projeccions prèvies demostrassin que les audiències odiaven la possibilitat d'un desenllaç ombrívol. Encara pitjor, es va recórrer a descarts d'*El resplendor* per compondre un final idíl·lic. Pura exigència comercial, com veiem. Ara bé, i tractant-se d'una pel·lícula de referència, els psicoanalistes no varen tardar a interpretar la impostura com un missatge sobre el dany irreversible que l'home infligeix al planeta i sobre la urgència d'una regeneració que mantingui els cels límpids que clausuren les aventures del caçador de replicants.

Quan el grup de matriu francesa Vivendi va comprar un dels grans estudis de Hollywood Universal, el seu president, Jean-Mari Messier, es va presentar a Nova York amb les ínfulas d'un Napoleó. I allà, posseït per la supèrbia, va declarar que «l'excepció cultural francesa ha mort». Tots els analistes coincideixen que un any després aquesta frase curta li va costar el càrrec. Els gals són molt poc propensos a acceptar les evidències, i la *culture* continua essent el fetitxe que utilitzen per bufetejar la resta del planeta. Immediatament, va sortir a la palestra Jacques Chirac per corregir el primer empresari del seu país. L'habitant de l'Elisi va recordar que els productes culturals no es poden identificar amb la producció industrial. Desgraci-

adament, no són una altra cosa. El desengany final en l'absorció d'una de les *majors* de Hollywood no va ser a causa d'una col·lisió intel·lectual o creativa. Simplement, els nombres varen ser més obstinats que mai a l'hora de demostrar la pèssima gestió d'una indústria feroç.

El cine i els seus derivats constitueixen la màxima font d'ingressos dels EUA gràcies a l'habilitat que té aquest país per vendre el seu talent. O almenys ells l'anomenen talent, tot i que sigui impossible discernir-ne la mínima part en la producció actual de Hollywood. El comportament industrial propaga els ecos cinematogràfics a totes les activitats. El 2006, la carrera per al càrrec de governador de Califòrnia es lliurarà entre el director Rob Reiner, un demòcrata caracteritzat pel seu singular sentit de l'humor, i el republicà Arnold Schwarzenegger, àlies *Terminator*, que no necessita presentació. El cervell contra el múscul, per utilitzar una metàfora fàcil. I per orientar els guionistes prometedors, els seus agents els obliguen a imaginar-se que venen els seus guions al president George Bush, famós per la seva incapacitat per mantenir la concentració fixa durant més d'un foli. És una potent metàfora de l'escàs crèdit que la Indústria es concedeix a si mateixa. A partir d'aquí, es pot imaginar la confiança que té en la intel·ligència dels seus espectadors. En vista de la cartellera dels darrers anys, no hi ha límits per a l'embaïment generalitzat d'un gremi que sempre va sentir debilitat per Bill Clinton, fins al punt que va suportar que el preu del cobert als sopars benèfics de la Casa Blanca passàs de mil a 25 mil euros durant els seus mandats. Per descomptat, els denominats cineastes s'empeguen periòdicament de la violació de tots els principis que els encaminaren cap a la seva professió. Porguen els seus pecats intercalant productes d'assaig entre les superproduccions que escometen. Esteven Soderbergh va saltar a la fama gràcies a una petita obra mestra, *Sexe, mentides i cintes de ví-*

deo. Per això va intercalar la independent *Full frontal*, amb les seves al·lusions al nu complet i frontal, entre les superproduccions *Erin Brockovich* i *Ocean's Eleven*. És un comportament industrial que equival a passejar-se en limusina per Los Angeles i a utilitzar el metro a Nova York, per esmentar altres dos hàbits d'aquest director.

El reforçament de la concepció industrial del cine, l'única possible, ens permet carregar col·lateralment amb una de les confusions interessades que més mal fan al panorama actual. Res no supera la falsedat en el cine independent, que confon la puresa amb la falta de fons. Quan poden, els seus integrants s'apressen a dirigir la tercera part de *Mission impossible*.

Leon Wieseltier, el redactor cap d'opinió de la revista nord-americana *The New Republic*, explica que «com tot el que bombolleja, la ideologia *indie* és tan sols una altra teoria del màrqueting. La integritat com a marca. Estèticament, és un sac de mala fe: la simplicitat d'allò complex, el glamour d'allò casolà, la modèstia d'allò immodest, la despreocupació del *tropa*. A vegades, allò petit és tan odiós com allò gran». De fet, la presumpta independència és tan sols una coartada per obtenir un tractament benèvol de la crítica.

Convé recordar que els nord-americans compten fins i tot amb una revista denominada *Real Simple*, i que, com el butlletí oficial de la simplicitat impostada, recomana a les classes riques quines són les bases d'un comportament *ascèticament luxós*. Cal no deixar-se enganyar per l'estètica *indie* esfilagarsada. No hi ha cap diferència entre el festival Sundance i el de Cannes, llevat de la temperatura que marca el termòmetre. Res no hi ha de més depriment que contemplar directors de superproduccions com Sam Mendes intentant que aquest ascetisme miserable d'allò independent s'infongui en vehicles tan costosos, elaborats i promocionats com *Camino de perdición*. Pàgines senceres de publicitat per llançar una pel·lícula que aspira a la sen-

zillesa, per no parlar de les entrevistes dòcils i submises als seus protagonistes.

Casablanca, a la qual ens hem referit abans, és el fruit de la dedicació personal d'un productor que es va agafar la pel·lícula amb més interès que no els seus protagonistes i el seu director. Va administrar els ritme del rodatge, i es va escalfar el cap fins a obtenir el millor final infeliç de la història del cine. Tant l'èxit posterior com les implicacions sentimentals s'han d'atribuir a un executiu, el qual va aportar fins i tot la frase que va servir de colofó, «el començament d'una gran amistat», que aportava un sobretò homosexual a la pel·lícula. Aquesta dedicació quasi sacerdotal no es va veure recompensada, com sol passar en tots els àmbits de l'empresa. En la cerimònia de lliurament dels Oscar, Jack Wagner es va llançar literalment sobre l'estatuetta, sense permetre que el seu empleat i just mereixedor del premi pogués gaudir-ne. En una indústria, el pressupost és un factor que s'ha d'igualar amb el rèdit posterior, mai no ha de ser un criteri de qualitat. Allò que distingia els càrrecs de Hollywood era la intel·ligència, una percepció singular dels gusts del públic, que es traduïa sovint en obres que vulneraven el cor del sistema mateix. Enyoram aquesta saviesa, sense la qual l'estalvi econòmic és tan sols una tàctica avara, i mai un èxit de la gestió.

Dues sabates fan parella

CRISTINA ROS

Paco Verdú havia dedicat un nombre considerable de poemes a la seva amiga Dorothy Cater (1938-2002), abans i després de la seva mort, el mes de juliol de l'any passat. El pintor Jim Bird també havia intentat fer una sèrie d'obres dedicades a Dorothy, la seva esposa, però no se'n sortia: el record era massa fresc, els lligams massa

estrets, i, segons confessà l'artista, «no aconseguia veure Dorothy en el quadres que feia». No ho podia forçar, qualche dia «sortiran tots sols». Però quan l'amic poeta li va donar a llegir els versos, Jim Bird va comprendre que devia, devien, un homenatge a Dorothy. Així va néixer «Dos zapatos», títol d'un dels poemes de Verdú per a Dorothy i ara títol també de l'exposició que, amb pintures damunt paper de Jim Bird i poemes de Paco Verdú, s'ha pogut veure a la galeria Scholar Fine Art de Londres, a la Joan Prats de Barcelona, i, a partir del 27 de febrer, a la galeria Altair de Palma. És un homenatge a la dona en forma d'exposicions, i la venda de les obres es destinarà a la Fundació Dorothy & Jim Bird per a la lluita contra la leucèmia, malaltia que patia l'homenatjada. Dues sabates fan parella i una al costat de l'altra fan el mateix camí, paral·leles i només fins a un cert punt independents. Així l'han fet, el camí de la vida, Jim i Dorothy pràcticament des del naixement, al mateix poble, Bloxwich (Anglaterra), al mateix carrer, amb només unes quantes cases de distància que ben aviat unirien les seves passes. Varen néixer amb només un any de diferència. Així, varen compartir els jocs de la infantesa, la colla d'amics, l'escola, les primeres temptatives de l'amor, el matrimoni, una filla, la seva dolorosa pèrdua, els viatges, els canvis de residència i la passió per l'art. Dorothy era mestra, i Jim, pintor. Ara són les pintures de Bird i les paraules del poeta Verdú les que homenegen Dorothy. Havien arribat a Mallorca a final dels anys seixanta, alhora que Jim

Bird feia les primeres exposicions individuals d'una obra amb un fort component gràfic, en un llenguatge molt proper a l'Op Art. No debades, Jim Bird havia fet les primeres passes professionals en el camp del disseny gràfic. Així i tot, el desenvolupament mateix de la seva obra desfaria aquests lligams per donar pas a una pintura cada cop més gestual i espontània, dins la tradició de l'expressionisme abstracte nord-americà, i assentar els trets que defineixen el llenguatge personal que li coneixem i li reconeixem.

De fet, la relació del pintor amb l'expressionisme abstracte nord-americà fou directa i propera. A principis dels anys vuitanta, Dorothy i Jim Bird s'havien instal·lat a Nova York. Ella posà en marxa la galeria Joan Prats a Manhattan, la qual dirigí al llarg de dotze anys, i se'n convertí en l'ànima i el motor. Jim Bird també consolidà en aquests temps el seu llenguatge, llavors una síntesi personal entre l'expressionisme abstracte i l'informalisme matèric, i se succeïren les exposicions, als Estats Units i a Europa. Foren també els anys en els quals el matrimoni Bird convisqué en una vella fàbrica de Brooklyn amb Louise Bourgeois, i establí una amistat molt intensa amb Robert Motherwell i la seva esposa, fins al punt que, en morir Motherwell, Jim Bird fou nomenat membre del Consell de Direcció de la Daedalus Foundation, creada per l'artista

americà per conservar i promoure el seu llegat pictòric.

En tot cas, Dorothy i Jim Bird mai no romperen els seus lligams amb Mallorca, amb la casa de ses Alqueries de Santa Eugènia, on es tornaren a establir de forma definitiva a mitjan anys noranta, i des d'on es desplaçaven de tant en tant, un parell de vegades a l'any, a un altre refugi que tenien a Alpera, Albacete. És la casa de ses Alqueries el lloc en el qual el pintor Bird té un petit estudi, que alterna amb un gran taller al poble de Santa Maria. D'aquests estudis han sortit els papers que fan part de les tres exposicions en homenatge a Dorothy.

El paper sempre ha estat el suport més estimat per Jim Bird, el que ofereix el millor de la seva obra. I papers esplèndids, realitzats entre 1990 i 2002, són els que han estat seleccionats per a aquestes mostres. Gestos negres, blaus, vermells, algun groc, molt de gris i també blanc, sempre amb una gran sobrietat, en una mena d'escriptura ràpida i espontània i, tanmateix, expressió de molts anys d'aprofundir en el llenguatge de la pintura. Són grans papers, dels millors papers realitzats per Jim Bird als darrers anys. «Dos zapatos», també poesia i pintura, en homenatge a Dorothy.

Tendències **art**

Tendències

llibres

RÍEF MESQUIDA

«Pell negra»: Novel·la d'aprenentatge

Pell negra és una crònica esqueixada de la vida i les obres d'una matèria jove: la generació dels *post-sixteens* del Maig del 68, els fills dels que ara són –i no tan ben dit mai– els empresaris explotadors. Explicat d'una altra manera: *Pell negra* és la història

d'uns moters adolescents, i alguna al·lota megaprotagonista com Loni Palmer, que van amb els cabells llargs, duen arracades i pírcings, xupa –juba– negra de pell i comencen la seva vida amb el cadàver de Jimmy Dean. Breu: *Pell negra* és un calidoscopi de veus

que es manifesten en primera i tercera persona del singular per llançar-nos al cervell la innocència, la ràbia, el desencant, la lluita, la desolació, l'autodestrucció d'ara mateix... Hi ha una primera persona que és una carn mascle de secundària a un institut de Palma que duu nom de polític conservador que fou president a Madrid; que s'asseu a la darrera fila, per la qual cosa no coneix els professors, i obre els cursos amb cerveses i partides de billar o festes mediocres amb la seva penya. Travessa el barri del Terreno, on visqueren Bernanos i Rubén Darío, va per Can Tunis, es perd per Can Barberà i beu al Kutre-Bar o al París-Texas. I aquí comença aquesta part de la novel·la que trob d'una intensitat plena de brillantors: convertir l'espai urbà de Palma en matèria novel·lesca, en escenografies de l'acció (pàg. 43). Palma serà un lloc on passaran coses i aquestes coses queden fitades, subratllades, emmarcades en els noms propis de les barriades, dels bars, dels carrers i dels cels ciutadans. I aquest moter de secundària ens mostrarà la seva calor d'hormones volcàniques quan pen-

sa on clavar-la i es troba una pixota calenta (els pixots i les pixotes són els *pijos*, la qual cosa em semblà una bona troballa), que ha deixat la disco i ha anat al carreró fosc i al bar fumant i que la xupa, la xucla, amb tota la bocota oberta amb el *rouge* de Dior que li regalima i pudint a Chanel a les totes. *Pell negra* és, sobretot, la història de Blai Arnau, un jove que fa feina a una benzinera, que fuma negre, que beu llaunes de cervesa i que sent admiració per un tros de ferro que li ha donat la pixota Nina. Tros de ferro protagonista que fou botí de guerra, que es diu Browning CP 35 i té sis bales dedins. Sis bales que seran el fil conductor de l'acció més narrativa, més encomanadissa, més efervescent, més apassionant: la *road-movie* de Blai Arnau i de Loni Palmer. Loni apareix a la plana 18 amb tota l'esplendor de l'Anne Karina o la Jean Seberg de la *nouvelle vague*. Dic Jean Seberg perquè la Loni de *Pell negra* em fa pensar en els films de Jean Luc Godard: *À bout de souffle* amb el Belmondo, que seria en Blai. O també em ve al cap *Pierrot le fou* amb el mateix Belmondo-Blai i Anne Karina-Loni. La història de Nina i el seu martiri té l'espectacularitat d'una sèrie B de tevé turmixada amb la *Joana d'Arc* de Dreyer revisitada per un càmera virguer. M'agradaria omplir folis fent paragrames, paràfrasis, pastitxos i altres variacions i combinacions de *Pell negra*. Això traduït clar i català vol dir: *Pell negra* fa trempera (i no matineira). Trempera d'un Àlex Volney, aprenent de novel·lista, de contador i de comptador, que full rere full basteix un fris d'un rebel illenc sense caure en llocs comuns i acompanyat amb la música verbal estripada que fa costat a la diarrea mental d'un estudiant de secundària i l'esplendorosa fugida de Blai i Loni. El rock fou el meu padrí de fonts, i ma mare, la nit en els bars, diu una de les veus. I Motorhead i The Clash, Loquillo, Eddy Cochran, Gene Vincent, Johnny Cash i els Burning cremen els timpans mentre es llegeixen les aventures en clau d'auca, de còmic, de plagueta tacada de cervesa, de suc, amb fems de maria i unes gotes de verrim sec. Àlex Volney amb les mans tacades de tinta ens ha donat amb *Pell negra* la lletra novella, verdal, tendra, vacil·lant d'un primer text novel·lesc on es veu l'escriptura plena de futur d'un sensible.

Cernuda i tres poetes mallorquins de postguerra

Cernuda és un d'aquests escriptors bons que em fan escriguera. I això no vol dir ganes d'escriure com ell, ganes de pastitxitzar-lo o d'intertextualitzar-lo, sinó una altra cosa més senzilla i més difícil: Cernuda em desperta ganes d'escriure. I això em demostra a les totes una alta qualitat de la seva escriptura, l'energia lletral que irradien els seus versos, les seves prosas, breu, tota la seva obra. I aquí ho col·loc tot: des de les seves traduccions de Xèspir o Nerval als seus estudis sobre la poesia espanyola del Segle d'Or. Les paraules de Cernuda, enllaçades segons unes lleis pròpies d'una potent creació literària nova, treballen sempre seguit a produir significacions al món. La poesia de Cernuda és aliment, oasi, casa de mots on habitar i aprendre, pensaments sensibles que ell anomenava i anomenant-los els creava de bon de veres: paraula viva i vivificadora que duu la denominació del món més enllà d'on l'havien deixada els poetes anteriors, els musiquers dels mots d'abans. Va fer la tasca del ver poeta: donar nom a les coses. A nombroses coses sobres les quals la paraula havia passat sense veure-les, sense tocar-les, sense escoltar-les, sense assaborir-les, sense sentir-les. Cernuda és un poeta que fa sentir les paraules i fa eixir sentits abscondits dels mots. M'agrada molt el final de l'«Elegia» que va dedicar a Lorca perquè hi ha una dicció d'això que era ell mateix: carn de poesia. Diu Cernuda a Lorca assassinat: «Qué leve parte de la muerte / Como dioses rescatan los poetas. / Brilla sobre los siglos el sol de su hermosura. / Aunque el mal sobreviva y la muerte perdure. / Y algo hubo allí, en tu pecho cuando latía, / En tu mano cuando trazaba las mágicas

palabras; / Mortal afirmación frente a la negación eterna, / Breve chispa de fuego entre cimas heladas.» La influència cernudiana en tres poetes mallorquins com Jaume Vidal Alcover, Josep Maria Llompart i Blai Bonet és important. Jaume Vidal Alcover. Després de recordar que el curs 1949-50 va viure a Madrid on va poder llegir literatura prohibida com la de la generació del 27, després de rellegir sobretot *L'hora verda*, *El dolor de cada dia* i *El fill pròdig*, després de trobar que fou l'organitzador a Palma d'un homenatge en el centenari de Rimbaud, li he col·locat el poema «Birds in the Night» del llibre *Desolación de la Quimera*. El poema és una dura crítica als benpensants que foren enemics de Rimbaud i Verlaine quan vivien i ara, poetes famosos, els posen una placa a la casa on habitaren. Josep Maria Llompart. Cernuda va ser uns dels poetes que impregna Llompart d'aquesta elegància noble que sempre està vorejant l'abisme de la sentimentalitat. *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* és el poemari de Llompart en què aquest territori sensible s'ei-

xampla. El poema «La Familia» del llibre *Como quien espera el alba*, amb les seves càrregues de profunditat sobre el nucli familiar és un bon punt d'encontre entre aquests dos poetes. I Blai Bonet. Gràcies a la biblioteca de Bernat Vidal i Tomàs, el jove Blai va poder devorar tota la generació del 27. Emperò els tres poetes que el toquen a fons foren Cernuda, Lorca i Aleixandre. Al seu poemari primer *Entre el coral i l'espiga*, ja apareixen recerques ben frontereres de trasts del sistema nerviós de la llengua: el sentiment del cos infinit de la llengua i les exploracions d'aquesta com a destí són el tret que els uneix. El poema que he triat de Cernuda per a Blai és «Música cautiva», A dos voces, que diu: «Tus ojos son los ojos de un hombre enamorado; / Tus labios son los labios de un hombre que no cree / En el amor.» «Entonces dime el remedio, amigo, / Si están en desacuerdo realidad y deseo.» Ha sortit l'*Àlbum Cernuda* (Residencia de Estudiantes): una joia.

Casa Puigcercós: làmpades a l'estil mallorquí

Un representant d'assegurances anomenat Ramon Puigcercós, nascut a Manresa, fou l'home que fundà Casa Puigcercós, un negoci d'accessoris elèctrics i làmpades al carrer del Sindicat.

«Durant la guerra, el meu pare fou alferes de complement, i, una vegada acabada, va llogar el local per posar-hi el negoci», afirma José María Puigcercós Forteza, propietari amb altres dos germans (Emilio i Juan) del negoci familiar.

L'únic en actiu —els altres dos germans ja es troben jubilats—, José Maria diu que va començar a treballar als 15 anys, quan encara pel carrer del Sindicat hi passava el tramvia i la policia muntada llenegava amb el cavall a causa dels carrers empedrats.

Avui dia en aquesta botiga s'hi poden trobar làmpades i accessoris que són difícils de trobar en un altre negoci de Palma. L'amo munta a mà làmpades a l'estil mallorquí, les peces de les quals fa fabricar a posta. Aquí es venen les típiques làmpades «puja i davalla», ara renovades, que utilitzaven les padrines per posar al sòtil per il·luminar la taula camilla. El mecanisme d'apropar o d'allunyar el llum era l'idoni per fer randa.

Segons quines làmpades de Can Puigcercós són models exclusius. Fa anys, es varen dissenyar uns patrons i sobre aquesta base es fabriquen les peces i es munten artesanament una a una fins a obtenir làmpades amb segell propi.

Casa Puigcercós
Carrer del Sindicat, 47 · 07002 Palma
Tel.: 971 711 825

El Rápido, ataconament del calçat

Joan Xamena tenia dues sabateries, una al carrer de Can Vallori i l'altra al carrer dels Fideus, on feia calçat a mida per a una clientela fidel. Guillem Palmer era un empleat que va decidir independitzar-se i posar-se a treballar pel seu compte. I així va ser com va néixer El Rápido, ubicada al carrer de la Volta de la Mercè, ara fa 40 anys.

Aquesta és, almanco, la narració que fa Guillem Palmer fill, que treballa a la botiga des dels 18 anys. Ara ja no fa sabates, però es dedica a reparar el calçat: posa mitges soles, fa tenyits, col·loca sabates dins la forma, posa soles a botes de muntanya, etc. En definitiva, treballa en l'ataconament del calçat.

«Tenc molts de clients fixos. Hi ha una senyora que ve de Valladolid a posar-se unes alces ortopèdiques. També vénen molts d'estrangers que aprofiten la seva estada a Mallorca per reparar les sabates», afirma Guillem Palmer.

A la botiga, amb un mostrador en què hi ha una important col·lecció d'eines antigues per fabricar sabates, es venen cordons, plantilles, betum, greix i altres accessoris i materials per netejar el calçat. En un finestral del local, com a curiositat, hi trobam una cai-

xa de netejar sabates portada d'Istanbul fa uns 15 anys. Es tracta d'un aparell fet de llautó i fusta amb unes botelles de vidre que s'omplien de líquid netejador.

El Rápido
Carrer de la Volta de la Mercè, 2 (cantonada amb Sant Felip Neri) · 07002 Palma
Tel.: 971 713 215

L' autogovern a Mallorca

de la Diputació Provincial
al Consell de Mallorca

Del 17 de gener al 22 de febrer de 2003

HORARI:

*de 10,15 h a 13,30 h i de 16,30 h a 20,00 h
dissabtes: de 10,30 h a 13,30 h*

Inauguració:

17 de gener a les 19.30h

la Misericòrdia
Centre Cultural

*Capella de La Misericòrdia
Carrer de la Misericòrdia, 2
07012-Palma*

**Consell de
Mallorca**

■ Departament de Cultura

Un millor servei de transport públic
per als ciutadans de les illes Balears.

> > > > El Govern de les Illes Balears ha posat en marxa un programa d'inversions per renovar i modernitzar la flota d'autobusos i adaptar-los a les persones amb mobilitat reduïda.

La Conselleria d'Obres Públiques, Habitatges i Transports, en el 2003, destina un pressupost d'1.455.803€ a la millora i competitivitat dels serveis regulars, que incrementaran l'oferta de transport públic col·lectiu.

Una passa més
per un transport públic de qualitat al servei dels ciutadans.

Amb el
PROGRÉS
hi som tots

GOVERN
DE LES ILLES BALEARS

Quatre illes,
un país
cap frontera